

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ Λ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140 — ΤΗΛ. 718-308 | 1/15 ΜΑΪΟΥ 1981 | ΑΡΙΘ. 9-10

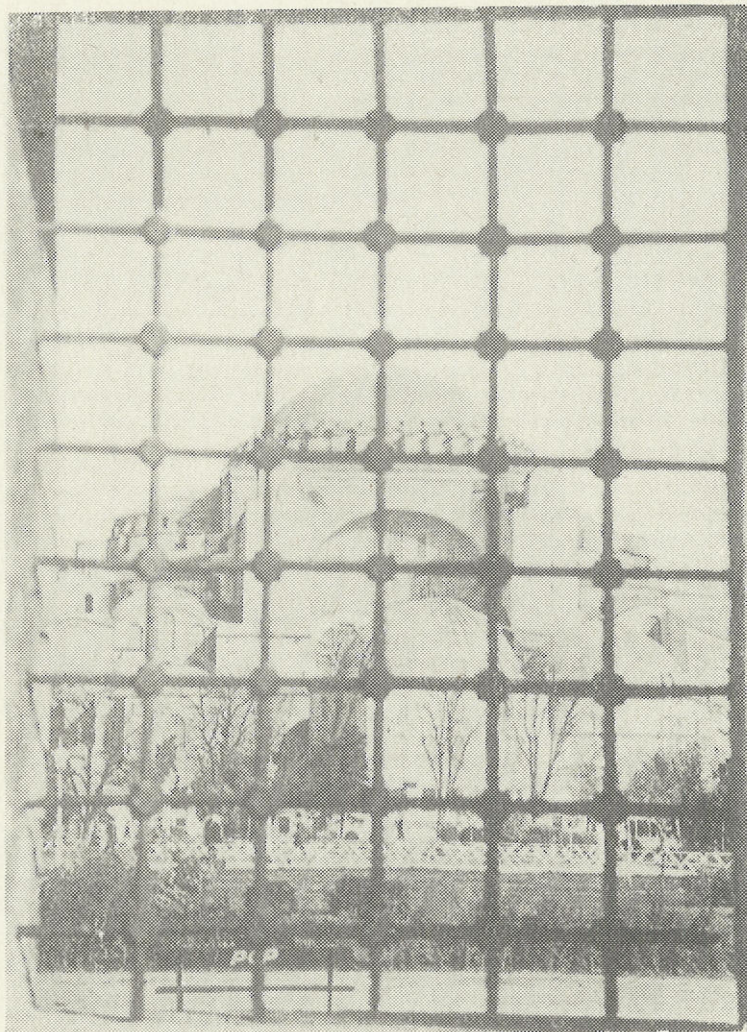
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ Ἀγία Σοφία. — Κων. Γ. Μπόνη, Ἀκαδημαϊκοῦ - Ὁμοτ. Καθηγ. Παν)μίου Ἀθηνῶν, Ἀποστολικοὶ Πατέρες, Ἰγνατίου Ἀντιοχείας Ἐπιστολαί, Β' Μαγνησιεύσιν Ἰγνάτιος. — π. Στεφ. Πουλῆ, Ἀναστάσεως ἡμέρα. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Πρυτάνεως τοῦ Παν)μίου Ἀθηνῶν, Βυζάντιο καὶ κοινωνικὴ Διακονία. — Ἐπίκαιρα. — Ἰω. Φουντούλη, Καθηγ. Παν)μίου Θεσσαλονίκης, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Δημήτρη Φερούση, Ν. Ι. Λούβαρις, ὁ ἐκλαϊκευτὴς τῆς Θεολογίας καὶ τῆς Φιλοσοφίας. — Μιχ. Κ. Μακράκη, Ἡ Βασιλεία τῆς Ἀγάπης καὶ ἡ βασιλεία τῆς βίας. — Μητροπ. Σάμου Παντελεήμονος, Ἡ μέριμνα τῶν Ἀποστόλων. — Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου, Χριστιανισμός, Ὁρθοδοξία, Ἐθνισμός. — Μητροπ. Κοζάνης Διονυσίου, Εἰς τὸ κέντρον τῆς Πίστεως. — Πρεσβ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, Ἀσκοῦν οἱ χιλιαστὲς προσηλυτισμό; — Βασ. Μουστάκη, Τρεῖς βιβλικοὶ παιδαγωγοί. — Ἰ. Μ. Χατζηφώτη, Τὰ τυπογραφεῖα τοῦ Ἀγίου Ὁρους (Β'). — Δημ. Φερούση, Τὸ βιβλίο. — Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Ρύθμιση συνταξιοδοτικῶν θεμάτων. — Εἰδήσεις.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰαίου 1 — Ἀθῆναι 140. Προῖστ. Τυπογραφείου Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀνασταςάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.

Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Ὁ περίφημος Ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας στὴν Κωνσταντινούπολη, αἰώνιο σύμβολο τῆς Ἀνατολικῆς Χριστιανοσύνης. Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπετείου τῆς Ἀλώσεως (29 Μαΐου 1453), ἡ ψυχὴ ὅλων τῶν Ἑλλήνων θυμᾶται τὸ «Πάλι μὲ χρόνια μὲ καιρούς...»

«Ὡς ὄντως ἱερά καὶ πανέορτος, αὕτη ἡ σωτήριος, νύξ καὶ φωταυγής, τῆς λαμπροφόρου ἡμέρας, τῆς Ἑγέρσεως οὕσα προάγγελος, ἐν ἣ τὸ ἄχρονον φῶς, ἐκ τάφου σωματικῶς πᾶσιν ἐπέλαμψεν».

Ὁ ἱερός ὕμνωδός γιὰ νὰ συνθέσῃ αὐτὸ τὸ τροπάριο δανεῖζεται καὶ πάλιν ἀπὸ τὸ λόγο Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου στὸ Ἅγιο Πάσχα. Στὰ πρῶτα χριστιανικὰ χρόνια οἱ πιστοὶ προσμένοντες τὴν Ἀνάστασι τοῦ Κυρίου ἀγρυπνοῦσαν ὅλη τὴ νύκτα μὲ ἀναμμένες λαμπάδες. Αὕτῃ ἡ φωταγωγία συμβόλιζε τὸ θεῖο φωτισμὸ ποὺ ἐλάμβαναν οἱ βαπτιζόμενοι καὶ συγχρόνως ἦταν προάγγελος τῆς λαμπροφόρου ἡμέρας τῆς ἐγέρσεως τοῦ Κυρίου. Ὁ Γρηγόριος στὸ λόγο του λέγει: «Καλὴ μὲν καὶ ἡ χθὲς (τὸ ἐσπέρας τοῦ Μ. Σαββάτου) ἡμῖν λαμπροφορία καὶ φωταγωγία, ἦν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ συνεστησάμεθα, πᾶν γένος ἀνθρώπων μικροῦ καὶ ἀξία πᾶσα, δοφιλεῖ τῷ πυρὶ τὴν νύκτα καταφωτίζοντες, καὶ τοῦ μεγάλου φωτὸς ἀντίτυπος, ὅσον τε οὐρανὸς ἄνωθεν φρυκτωρεῖ κόσμον ὅλον αὐγάζων τοῖς παρ' ἐαυτοῦ κάλλεσι, καὶ ὅσον ὑπερουράνιον, ἐν τε ἀγγέλοις τῇ πρώτῃ φωνεῖν φύσει μετὰ τὴν πρώτην, τῷ ἐκείθεν πηγάζεσθαι, καὶ ὅσον ἐν τῇ τριάδι, παρ' ἧς φῶς ἅπαν συνέστηκεν, ἐξ ἀμερίστου φωτὸς μεριζόμενον καὶ τιμώμενον. Καλῶν δὲ ἡ σήμερον (δηλαδὴ τὸ χρονικὸ διάστημα ἀπὸ τῆς Ἀναστάσεως μέχρι τὸ ἐσπέρας τῆς Κυριακῆς), καὶ περιφανεστέρα. Ὅσῳ χθὲς μὲν πρόδρομον ἦν τοῦ μεγάλου φωτὸς ἀνισταμένου τὸ φῶς, καὶ ὅλον εὐφροσύνην τις προσόρτιος. Σήμερον δὲ τὴν ἀνάστασιν αὐτὴν ἑορτάζομεν, οὐκ ἔτι ἐλπίζομένην, ἀλλ' ἤδη γεγεννημένην καὶ κόσμον ὅλον ἐαυτῇ συνάγουσαν...».

Σ' αὐτὸ τὸ τροπάριο, ὅπως καὶ σὲ ὁλόκληρο τὸν κανόνα τῆς Ἀναστάσεως, θαυμάζουμε τὴν ἀφθονία τῶν κοσμητικῶν ἐπιθέτων. Ἡ νύκτα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, λέγει ὁ ὕμνωδός, εἶναι ἱερά καὶ πανέορτος, σωτήριος, φωταυγής καὶ προάγγελος τῆς λαμπροφόρου ἡμέρας τῆς Ἑγέρσεως τοῦ Κυρίου, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἄχρονον φῶς ἐλάμψε μέσα ἀπὸ τὸν τάφο σωματικὰ καὶ ἐφώτισε ὁλόκληρη τὴν κτίσι.

Τὸ ἄχρονο φῶς τῆς θεότητος εἶναι ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ «Ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης, τὸ ἀναρχο καὶ αἰδίο καὶ ἀληθινὸ φῶς, ποὺ φωτίζει κάθε ἀνθρώπο «ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον».

π. ΣΤΕΦ. ΠΟΥΛΗΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Β'. ΜΑΓΝΗΣΙΕΥΣΙΝ ΙΓΝΑΤΙΟΣ*

Τοῦ κ. ΚΩΝΣΤ. Γ. ΜΠΟΝΗ

Ἀκαδημαϊκοῦ

Ὁμ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

II. Σ χ ό λ ι α

III, 1. Τὸ ὅλον κεφάλαιον ἀναφέρεται εἰς τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν ἀπὸ μέρους τῶν χριστιανῶν τῆς ἐκκλησίας ἐν Μαγνησίᾳ πρὸς τοὺς ἱερατικούς καὶ τῶν τριῶν βαθμῶν, μάλιστα δὲ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, καίτοι νεαρᾶς ἡλικίας. Τοῦτο ὑπενθυμίζει τὴν παραινέσιν τοῦ ἀποστόλου Παύλου πρὸς τὸν Τιμόθεον, Α' Τιμ. 4, 12: «μηδεὶς σου τῆς νεότητος καταφρονεῖτω».—Τὸ ρ. «σ υ γ χ ρ ᾱ σ θ α ι» λαμβάνεται ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ μεταχειρίζομαι τι ἐκ συμφώνου μαζί μὲ ἄλλον, ἔχω σχέσιν μετὰ τινος, ὅπως ἐν τῷ χωρίῳ Ἰω. 4, 9 «οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις». Ἐν Β' Κλήμ. 6, 5 λαμβάνεται ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ «χρῆσθαι». Ἀξία ἰδιαίτερας σημειώσεως εἶναι ἡ ἀποδοδομένη ὑπὸ τοῦ Ἀ θ η ν α γ ό ρ α (M. 6, 908 A) ἔννοια τοῦ ρ. ἐν τῷ σημαντικῷ χωρίῳ: «συγχρησμένον τοῦ πνεύματος (δηλ. τοῖς προφήταις) ὡς εἰ καὶ αὐλητὴς αὐλὸν ἐμπνεύσαι». Ἐπίσης παρ' Ἐ π ι κ τ ῆ τ ω ἔχει τὴν ἔννοιαν ἐν II, 19, 1 χρησιμοποιοῦ τινα πρὸς ἴδιον ὄφελος, κατὰ τρόπον ἐπιτρεπτόν ἢ ἀνεπίτρεπτον. — Ἡ λ. «ή λ ι κ ί α» συνυπονοεῖ «τῆς νεότητος», κατὰ τὸ Ἰω. 9, 21. Ὁ Ἀ δ ᾱ μ χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Π ρ ο κ ο π ί ο υ Γ α ζ α ί ο υ νόθου ἔργου, ὡς «νεάζων τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν» (M. 87, 1237D). Πβλ. καὶ Ducange, Gloss. σ. 475. Περὶ τῆς «κανονικῆς ἡλικίας» πρὸς χειροτονίαν ἰδὲ Ν ι κ ο δ ῆ μ ο υ Μ έ λ α ς - Μ ε λ. Ἀ π ο σ τ ο λ ο π ο ύ λ ο υ, Ἐκκλησ. Δίκαιον. Ἐν Ἀθῆναις 1906 σ. 365. — «κ α τ ᾱ δ ύ ν α μ ι ν Θ ε ο Ὑ»: Ἡ χάρις καὶ ἡ σύνεσις ἐκάστου χριστιανοῦ χορηγεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ «μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ», ὡς ἀπεδώκαμεν τὴν ἔννοιαν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ κεφαλαίου. Δὲν ἀποκλείεται ἐν τούτοις ἡ διὰ τοῦ ἀντιθετικοῦ συνδέσμου ἀρχομένη πρότασις: «ἀλλὰ κατὰ δύναμιν Θεοῦ» γὰ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸν ἐπίσκοπον, ὅστις καίτοι νέος τὴν ἡλικίαν, ἔλαβε παρὰ Θεοῦ τὴν δύναμιν τοῦ ἐπισκοπεῖν, διὸ καὶ προτρέπονται οἱ πιστοὶ Μαγνησιεῖς ὑπὸ τοῦ Ἰγν. «πᾶσαν ἐντροπὴν αὐτῷ ἀπονέμειν».—«π ρ ο σ ε ι λ η φ ό τ α ς» ἔχει σχεδὸν τὴν αὐτὴν ἔννοιαν μὲ τὸ «συγχρᾶσθαι». Διὸ καὶ ἡρμηνεύσαμεν: «Δὲν λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν (δηλ. οἱ πρεσβύτεροι) τὴν φαινομενικὴν τῆς νεαρᾶς του (δηλ. τοῦ ἐπισκόπου) ἡλικίας θέσιν» καὶ ἄρα δὲν κακομεταχειρίζονται τοῦτον. Τὴν πολλαπλὴν ἔννοιαν τοῦ ρ. «προσλαμβάνειν» παρὰ τοῖς πατράσι καὶ ἐκκλησ. συγγραφεῦσι, βλέπει τις ἐν Lampe, A Patristic Greek Lexicon (ΠΑ) σ. 1178. Διὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνιστοὺς συγγραφεῖς τὴν ὑπ' αὐτῶν χρῆσιν τοῦ ρ. «προσλαμβάνειν» παρὰ ἐμπόμοις εἰς τὸν ΘΣ Σ τ ε φ ά ν ο υ.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 82 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8 τεύχους.

Βυζάντιο

καὶ κοινωνική

Διακονία

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἡ ρωμαλέα κοινωνική διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας εἶνα ἓνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ Βυζαντίου. Στὰ παραδείγματα, ποὺ ἀναφέραμε στὸ προηγούμενο ἄρθρο μας, θὰ μπορούσαμε νὰ ἀναφέρουμε ἀκόμη μερικά. Ὡς π.χ. τὸν ε' αἰῶνα ὁ Ἀμασείας Ἀστέριος λέγει: «ὁδὸς τῶ πεινῶντι, ἔνδυσον τὸν γυμνόν, θεράπευσον τὸν κεκακωμένον, μὴ περιίδῃς τὸν ἄπορον, τὸν ἐρρομένον ἐν ταῖς τριόδους».¹ Στούς πλουσίους δὲ ἐκείνους, ποὺ εἶχαν στὰ δεῖνά τους γελωτοποιοὺς καὶ ὀρχηστρίδες, ἔλεγε μὲ παράπονο: «Ταῦτα, ἵνα κτηθῇ, πόσοι πένητες ἀδικοῦνται, πόσοι ὀρφανοὶ κονδυλίζονται, πόσοι χῆραι δακρύουσι, πόσοι σφοδρῶς σπαραττόμενοι σπεύδουσι πρὸς ἀγχόνην;».² Καὶ στὸ ἔργο «Ἀποστολικαὶ Διαταγαὶ» χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ὑπόδειξη: «Τρέφετε καὶ ἀμφιέννυτε τοὺς ὑστερουμένους, ρύσθε δούλους, αἰχμαλώτους, δεσμίους, ἐπηρεαζομένους, ἥκοντας ἐκ καταδίκης διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ».³ Ὁ Ἰωάννης ὁ Λαμασκηνὸς ἀναφωνοῦσε: «Ἀστέγους ξενίσωμεν, γυμνοὺς ἀμφιάσωμεν, νοσοῦντας ἐπισκεψόμεθα, πρὸς τοὺς ἐν φρουρᾷ τὸν πόδα κινεῖν μὴ κατοκνήσωμεν, τοῖς ἐν ἀνία καὶ λύπαις τὴν χεῖρα ἐκτείνωμεν».⁴

1. Ἀστερίου Ἀμασείας, Ὁμιλίαι εἰς τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, Migne Ἐ.Π. 40, 188.

2. Ἀστερίου Ἀμασείας, Ὁμιλίαι εἰς τὸν πλούσιον καὶ εἰς τὸν ἀλῆκρον, Migne Ἐ.Π. 40, 169.

3. Διαταγαὶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, Migne Ἐ.Π. 1,821.

4. Migne Ἐ.Π. 94, 1017. Φαίδωνος Κουκουλέ, Βυζαντινὸν βίος καὶ πολιτισμὸς, τόμ. Β', I, Ἀθῆναι 1948, σελ. 65-68. Εἰσαγγ. Θεοδώρου, Ἱστορία τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, Ἀθῆναι 1950, σελ. 210-211.

Ἡ κοινωνικὴ αὐτὴ διδασκαλία δὲν παρέμενε νεκρὸ γράμμα. Ἦταν τεράστια κινητήρια δύναμη, ποὺ μεταμορφωνόταν καὶ μετουσιωνόταν σὲ θαυμαστὴ ποικιλία ἔργων χριστιανικῆς ἀγάπης. Οἱ ἐπίσκοποι παρεῖχαν «τοῖς μὲν ὀρφανοῖς, τὰ γονέων, ταῖς δὲ χῆραις τὰ ἀνδρῶν, ἀδρανεῖ ἔλεος, ξένοις στέγος, πενῶσι ψωμόν, διψῶσι ποτόν, γυμνοῖς ἔνδυμα, νοσοῦσι θέαν, φυλακίταις βοήθειαν».⁵ Κατὰ τὴν μαρτυρία τοῦ Παλλαδίου, ἡ Ἐκκλησία «οὐκ ἀμελεῖ οὐ φυλακῆς, οὐ νοσοκομείου, οὐ πτωχείου».⁶ Ὁ Χρυσόστομος πιστοποιεῖ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία φρόντιζε «περὶ τῆς τῶν πενήτων διατροφῆς, τῆς τῶν ἀδικουμένων προστασίας, τῆς τῶν ξένων ἐπιμελείας, τῆς τῶν ὀρφανῶν προνοίας, τῆς τῶν χηρῶν συμμαχίας, τῆς τῶν παρθένων ἐπιστάσεως»· δαπανοῦσε ταῖς τῶν «ξένων ἐπιδημίας, ἀποδημούντων ἀνάγκαις καὶ ἐτέραις τοιαύταις προφάσεσι»⁷ καὶ παρέῖχε τὴν ὑποστήριξή της «τοῖς τὸ δεσποτῆριον οἰκοῦσι, τοῖς ἐν τῷ ξενοδοχείῳ κάμνουσι, τοῖς ἀποδημοῦσι, τοῖς τὰ σώματα λελωθημένοις».⁸ Καὶ ὁ Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης τόνιζε, ὅτι ἔργο τῶν ἐπισκόπων εἶναι «τῶν πεινῶντων αἱ τροφαί, τῶν διψῶντων τὰ πόματα, τῶν γυμνῶν τὰ ἄμφια, τῶν ἀδικουμένων αἱ προστασίαι, τῶν ὀρφανῶν ὀδυρομένων αἱ κηδεμονίαι, τῶν χηρῶν ἡ ἀντίληψις, τῶν ἀρρωστούντων αἱ θεραπείαι, τῶν ἐν δεσποτηρίοις αἱ λύσεις».⁹

Ἐξαίρετα δείγματα τῆς χριστιανικῆς κοινωνικῆς προνοίας τῶν βυζαντινῶν χρόνων εἶναι τὰ ποικίλα εὐαγγ καὶ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα, ποὺ ἰδρύθησαν εἴτε ἀπ' τὴν Ἐκκλησία, εἴτε μὲ τὴν μέριμνα τῆς Πολιτείας, ποὺ ἐμπνεόταν ἀπ' τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα καὶ παρεκινεῖτο ἀπ' τὸ φωτεινὸ παράδειγμα τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ ἰδρύματα αὐτά, ποὺ ἦταν τελειῶς ἄγνωστα στὸν ἀρχαῖο εἰδωλολατρικὸ κόσμος, ἀποδεικνύουν τὴν τεράστια ἐκπολιτιστικὴ ἐπίδραση καὶ ἀκτινοβολία τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Μεταξὺ τῶν ἰδρυμάτων τούτων ἐξέχουσα θέση κατεῖχαν τὰ *ξενοδοχεῖα* ἢ οἱ *ξενῶνες* ἢ αἱ *ξενίαι* ἢ τὰ *πανδοχεῖα*. Αὐτὰ συχρὰ συνδέονταν μὲ νοσοκομεῖα. Ὁ Μέγας Βασίλειος

Συνέχεια στὴ σελ. 109

5. Διαταγαὶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, Migne Ἐ.Π. 1,1808.

6. Παλλαδίου, Ἱστορία Λαυσακική, Migne Ἐ.Π. 34, 1219.

7. Migne Ἐ.Π. 61, 180.

8. Migne Ἐ.Π. 58, 630.

9. Migne Ἐ.Π. 78, 897.

Ε Π Ι Κ Λ Ι Ρ Α

«Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν...».

ΜΕΡΙΚΕΣ ἐπίκαιρες σκέψεις, τώρα πὺν δια-
νύουμε τὸν Μάιο, τὸν κατ' ἐξοχὴν μῆνα τῶν
λουλουδιῶν.

Πῶς βλέπει τὰ ἄνθη ἡ Ἀγία μας Ἐκκλησία;
Δὲν τὰ ἀφήνει ἔξω ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον της. Τῇ λει-
τουργικῇ της ζωῇ, ἄκρως πνευματικοῦ χαρακτήρα,
δὲν τὴν ἐμπνέει καθόλου μιὰ ἀντίληψη, πὺν θὰ μπο-
ρούσαμε νὰ τὴν ποῦμε «ἀντικιτιστική». Χρησιμοποιεῖ
λοιπὸν στὴ θεία λατρεία καὶ ὕλικά μέσα. Τῇ συν-
φαίνει μὲ τὶς ἀξίες (αἰσθητικὲς κυρίως) τῆς ὕλ-
κῃς δημιουργίας. Ἀνάμεσά τους, τὰ ἄνθη, πὺν μ'
αὐτὰ, κατὰ τὸν ὑμνωδόν, ὁ Κύριος «ἐξωγράφησε τὴν
γῆν».

Τὰ ἐπῆρσε πρῶτος Ἐκεῖνος, μιλώντας γιὰ τὰ
«κρίνα τοῦ ἀγροῦ», πὺν ἡ ἀμφίεσή τους, σὲ σχήματα
καὶ χρώματα, ξεπερνᾷ ὡς θέαμα πανέμορφο τὶς βα-
σιλικὲς στολές. Καὶ ἡ Ἐκκλησία του, ποιήματα δικὰ
του, τοῦ τὰ προσφέρει λέγοντας καὶ γι' αὐτὰ, κατὰ
τὴ λατρεία της, τὸ «τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν». Μ' αὐτὰ,
στολίζει τὶς ἱ. εἰκόνες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν
Ἐπιτάφιο. Μ' αὐτὰ, τὸν Τίμιον Σταυρό. Μ' αὐτὰ, τὰ
μέτωπα τῶν τέκνων της κατὰ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου.

Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος.

ΣΤΙΣ 2 ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ, μνημονεύουμε τὸν ἐν Ἀ-
γίοις Πατέρα ἡμῶν Ἀθανάσιον τὸν Μεγάλο,
Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας († 373). Πρόκειται γιὰ
μιὰ ἀπὸ τὶς πρὸ ἐπιβλητικὲς καὶ συνάμα πρὸ λαοφι-
λεῖς μορφὲς ἀνάμεσα στοὺς Πατέρες τῆς ὁρθοδόξου
Ἀνατολῆς.

Ὁ Ἀθανάσιος ἔλαμπε σὲ καιροὺς κρίσιμους γιὰ
τὴν Ἐκκλησία. Μὲ τὸν ὁσιακὸν θάτον, πὺν κατὰ με-
γάλα χρονικὰ διαστήματα δοκιμάσθηκε ἀπὸ διω-
γμούς, μὲ τὴ σθεναρὴ ἐμμονή του στὰ ὁρθόδοξα δό-
γματα καὶ μὲ τὸ πλούσιον θεολογικὸν τὸν ἔργο, ἀνα-
δείχθηκε ἕνας ἀπὸ τοὺς ὄντως μεγάλους φωστῆρες
τοῦ χριστιανικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ αἴγλη του παρα-
μένει στοὺς αἰῶνες ἀμείωτη.

Τὸ βιβλίον τοῦ Ἰωβ.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ τοῦ Ἰωβ, τοῦ πρωταθλητῆ αὐτοῦ
τῆς φωτισμένης καρτερίας, πὺν τὸ ὄνομά του
μᾶς θυμίζει ἡ Ἐκκλησία τὴν σι' ἡμέρα τοῦ τρέχον-

τος μηνός, εἶναι ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα σιὸν κανόνα
τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σὲ ποιη-
τικὴ μορφή, εἶναι ἕνα ἀριστουργημα, ἐκθαμβωτικὸ
χάρη στὰ θαθεῖά του νοήματα καὶ τὴν ἐξάίσια γλωσ-
σική του ἐπιδεξιότητα. Σπάνια, στὴν Ἱστορία τῆς Παγ-
κόσμιας Λογοτεχνίας, τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, μὲ τὰ
φτερά τῆς θρησκευτικῆς ἐμπνευσης, ἔφθασε σὲ τέ-
τοια ὕψη λυρισμοῦ καὶ ἰδεῶν.

Ὁ Ἰωβ, ἐνάρετος ἄνθρωπος, δοκιμάσθηκε, κατὰ
παραχώρησιν Θεοῦ, ἀπὸ τὸ πονηρὸ Πνεῦμα. Στερή-
θηκε κάθε γλύκα τῆς ζωῆς, ὑπόληψη, χορήματα, ὁ-
ρεῖα, τὰ ἴδια του τὰ τέκνα. Ἀντεξε ὅμως μέσα σ'
αὐτὴ τὴ στέρηση, χάρι στὴν δυνατή του πίστιν. Ἔτσι,
ὁ Κύριος, πρὶν τὸν στεφανώσῃ στὴν ἄλλῃ ζωῇ, τὸν
ἀντήμειρε καὶ ἐδῶ κάτω, ξαναχαρίζοντάς του τὰ ἀ-
γαθὰ πὺν τοῦ εἶχαν ἀφαιρεθεῖ. Αἰώνιας ἀξίας μά-
θημα στοὺς πιστοὺς.

Ἀς προσέξουν.

Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΑ —καὶ ὁ λόγος ἀποκλειστικὰ γιὰ
τοὺς ποιμένες της— δὲν ἀναμειγνύεται στὴν πο-
λιτικὴ. Ἡ θέση της, σὰν κοινῆς Μητέρας ὅλων, εἶναι
πάνω ἀπὸ κόμματα.

Ἰδίως σὲ προεκλογικὲς περιόδους, ὅπως αὐτὴ
πὺν διανύουμε ἤδη, ὁ ἱ. Κλῆρος πρέπει νὰ τηρεῖ
σιάνην ἀρμογή. Νὰ μένει ἀμέτοχος σιὸν πυρετὸ τῶν
πνευμάτων, σιὶς ἀντιδικίες καὶ τὶς λοιπὲς ἐκδηλώ-
σεις ὅσων —παραγόντων καὶ κοινῶν ψηφοφόρων—
θέτουν τὸν ἑαυτὸ τους στὴν ὑψηροσία τῆς α' ἢ β'
παρατάξεως. Ἀς προσέξουν οἱ κληρικοὶ μας αὐτὸ
τὸ θεάρεστο χρέος τους.

Μὲ τὰ μάτια τοῦ Θεοῦ.

ΚΑΠΟΥ Η ΓΡΑΦΗ θέτει σὲ ἀνθρώπινα χεῖλη
αὐτὰ τὰ λόγια πρὸς τὸ Θεόν: «Τὸ ἀκατέργαστόν
μου εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου» (Ψαλμ. 16). Δια-
βάζοντάς τα ἄς τὰ οἰκαιοποιηθοῦμε ὅλοι οἱ πιστοί.
Ὑπὸ τὴν ἐννοία μιᾶς ὁμολογίας, ὅτι τὰ μάτια τοῦ
Κυρίου βλέπουν τὶς ἀτέλειές μας. Ἰδιαίτερα ὅμως
ἄς ἐμπνευσθοῦν ἀπ' αὐτὸν τὸ σίγχο οἱ ποιμένες τῆς
ἐποχῆς μας. Πῶς; Σκεπτόμενοι τὶς πνευματικὲς τῆς
ἀνάγκες, σιὶς ὁποῖες ἡ Ἐκκλησία πρέπει, μὲ τὸν ἱ.
Κλῆρον της, ν' ἀνταποκριθεῖ. Γιὰ ν' ἀνταποκριθεῖ
ὅμως, προϋποτίθεται ὅτι θὰ δεῖ αὐτὲς τὶς ἀνάγκες.
Καὶ θὰ τὶς δεῖ μὲς ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ Κυρίου της.
Μὲς ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ λόγου του.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

391. Ἡ εὐχή «Τριάς ὑπερούσιε...» μέχρι τοῦ «ἐν κατανώξει βοῶ σοι» τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ πρέπει νὰ λέγεται καὶ κατὰ τὴν παρὰ μὲν τῶν Θεοφανείων ἢ μόνον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Χ. Κ.).

Ἡ ὑπ' ἀριθμ. 126 ἐρώτησις ἔθεσε τὸ θέμα ἂν ὑπάρχῃ διαφορά μεταξὺ τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ τῆς παραμονῆς καὶ τῆς ἡμέρας τῶν Θεοφανείων. Τότε ἀναφερθήκαμε παρεμπιπτόντως στὸν «πρόλογο» τῆς εὐχῆς τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ, στὸ «Τριάς ὑπερούσιε...», ποὺ εἶναι καὶ τὸ μόνο λειτουργικὸ στοιχεῖο ποὺ διαφοροποιεῖ τὶς δύο τελέσεις τοῦ ἁγιασμοῦ, ἂν παραλείπεται στὴν μία ἀπὸ αὐτές, ὅπως συνήθίζεται. Ἡ ἀνωτέρω ἐρώτησις μᾶς δίνει ἀφορμὴ νὰ ἐξετάσουμε διεξοδικὰ τὸ θέμα αὐτό, ποὺ ὅσο λεπτομερειακὸ ἐκ πρώτης ὄψεως καὶ ἂν φαίνεται, δὲν στερεῖται ἐνδιαφέροντος. Ἡ ὁρθὴ λύσις τοῦ ἐρωτήματος μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ σημαντικὰ στὴ γνώσι τοῦ σημείου αὐτοῦ τῆς λειτουργικῆς μας παραδόσεως καὶ ἐπομένως καὶ στὴν ὁρθότερα ἀντιμετώπισι τοῦ πρακτικοῦ τελετουργικοῦ θέματος ποὺ συνδέεται μὲ αὐτό.

Ὅπως καὶ τότε γράψαμε, τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς εὐχῆς χαρακτηρίζεται σὰ χειρόγραφα ὡς «Πρόλογος (τῶν ἁγίων) Θεοφανείων» ἢ «Πρόλογος εἰς τὸ ὕδωρ τῶν ἁγίων Θεοφανείων» ἢ «Πρόλογος τῆς εὐχῆς τῶν ἁγίων Θεοφανείων» ἢ «Πρόλογος τῶν ἁγίων Θεοφανείων πρὸ τοῦ «Μέγας εἰ, Κύριε» ἢ «Πρόλογος τοῦ ἁγίου Βασιλείου» καὶ «Προσίμιον τῆς εὐχῆς τῶν ἁγίων Θεοφανείων» ἢ «Προσίμιον εἰς τὸ «Μέγας εἰ, Κύριε». Στὰ ἔντυπα δὲν ὑπάρχει ὁ τίτλος αὐτὸς καὶ ἔτσι δημιουργεῖται ἡ ἐσφαλμένη ἐντύπωσις ὅτι ἀποτελεῖ ἓνα ἐνικαὶ ὅλο μαζί μὲ τὴν εὐχὴ «Μέγας εἰ, Κύριε...». Ἡ ἀπόπειρα εἰσαγωγῆς τοῦ παλαιοῦ τίτλου («Πρόλογος τῆς εὐχῆς τῶν ἁγίων Θεοφανείων»), ποὺ ἔγινε στὸ «Ἱερατικόν» ἐκδόσεως Ἀποστολικῆς Διακονίας 1977 (σελ. 251) ἀποδείχθηκε ἀνεπιτυχής, γιατί ὁ τίτλος τοποθετήθηκε ὄχι πρὸ τοῦ «Τριάς ὑπερούσιε...», ἀλλὰ πρὸ τῆς εὐχῆς «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...», τῆς μυστικῆς δηλαδὴ προπαρασκευαστικῆς εὐχῆς τοῦ ἱερέως, ποὺ χωρὶς ἀντιλογία δὲν εἶναι τὸ «προσίμιον» ἢ ὁ «πρόλογος» τῆς εὐχῆς τοῦ ἁγιασμοῦ.

Ἄλλη σύγχυσις ποὺ συνδέεται μὲ τὸ «Τριάς ὑπερούσιε...» εἶναι ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ ὡς «εὐχῆς», ποὺ ἀπαντᾷ σὲ μερικὰ χειρόγραφα καὶ στὰ ἔντυπα. Τὰ δόκιμα χειρόγραφα τὸ χαρακτηρίζουν, ὅπως εἶδαμε, ὡς «Πρόλογο» ἢ «Προσίμιον» καὶ μὲ αὐτὸ θέλουν νὰ τὸ ἀντιδιαστείλουν ἀπὸ τὴν εὐχὴ τοῦ ἁγιασμοῦ, ποὺ εἶναι ὅπως καὶ στὸ ἅγιο δάπτυσμα ἡ εὐχὴ «Μέγας εἰ, Κύριε...», καὶ νὰ δηλώσουν ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν αὐτοτέλειά του καὶ τὴ σχέσι του πρὸς τὴν εὐχὴ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι δὲν εἶναι εὐχή, ἀλλὰ κάτι τὸ διαφορετικόν. Σὲ χειρόγραφα καὶ σὲ ἔντυπα πάλι χαρακτηρίζεται ὡς «ποίημα», ποὺ ἀποδίδεται, χωρὶς δέδωκα πιθανότητες, στὸν Μέγα Βασίλειον ἢ στὸν Σωφρόνιον Ἱεροσολύμων ἢ στὸν Βασίλειον Νικαίας «τῶν τῆς πατέρων». Πρόκειται μᾶλλον γιὰ ἓνα εἶδος πανηγυρικοῦ ἐγκωμίου τῆς ἐορτῆς τῶν Θεοφανείων, ποὺ ἀπαντᾷ ἀποσπασματικὰ σὲ λόγους ἐκκλησιαστικῶν ρητόρων, ὅπως τοῦ ἀρμενίου Καθολικοῦ Ζαχαρίου καὶ τοῦ μοναχοῦ Θεοδώρου ἢ Θαδδαίου. Τὸ πομπώδες ρητορικὸ ὕφος του φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν πολλαπλὴ ἐπανάληψι τοῦ «Σήμερον» καὶ τοῦ «Ὁ Ἰορδάνης ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω».

Ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδιο τὸ καίμενο τοῦ «πρόλογου» αὐτοῦ, ὅπως παρουσιάζεται στὰ ἔντυπα λειτουργικά μας βιβλία, γεννᾷ πλῆθος ἀπὸ φιλολογικὰ προβλήματα. Κατ' ἀρχὴν ἡ ἑναρξίς του μὲ τὴν ἀποστροφή πρὸς τὴν ἁγία Τριάδα, ποὺ τοῦ δίνει τὴν ἐντύπωσι εὐχῆς («Τριάς... ὑπεράγαθε»), δὲν συνεχίζεται, ἀλλὰ ὁ λόγος ὕστερα στρέφεται πρὸς τὸν Υἱὸ («Δοξάζομέν σε, Υἱέ τοῦ Θεοῦ μονογενές, τὸν ἀπάτορα ἐκ μητρὸς καὶ ἀμήτορα ἐκ Πατρὸς... νῆπιόν σε εἶδομεν... τέλειόν σε ὀρώμεν, τὸν ἐκ τελείου τέλειον ἐπιφανέντα Θεὸν ἡμῶν»), κατόπιν ἁπευθύνεται πρὸς τὸν λαὸ («... ἡμῖν... ἡμᾶς... ἀπηλλάγημεν... διεσώθημεν... ἐλυτρώθημεν... καταυγαζόμεθα... ὦνυσάμεθα...») καὶ τελικὰ πάλι πρὸς τὸν Χριστὸ («... εἶδόν σε ὕδατα, ὁ Θεός... περιϊπτάμενόν σοι...»). Ἐκτὸς αὐτοῦ καὶ ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενόν του ὁ «πρόλογος» αὐτὸς πάλι παρουσιάζει δυσκολίες προσαρμογῆς ἐν σχέσει πρὸς τὰ προηγούμενα καὶ τὰ ἐπόμενα. Ἡ ἐξομολόγησις δηλαδὴ τῆς ἀναξιοῦτος τοῦ λειτουργοῦ ἔχει ἤδη γίνῃ στὴν προπαρασκευαστικὴ μυστικὴ εὐχὴ τοῦ ἱερέως («Κύριε, Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ μονογενὴς Υἱός...») καὶ ἡ ἀναφορά στὸ θέμα τῆς ἐορτῆς γίνεται μὲ πολὺ θεολογικὸ καὶ ἀρχαιοπρεπέστερο τρόπο στὴν εὐχὴ «Μέγας εἰ, Κύριε...», ποὺ ἀκολουθεῖ.

(Συνεχίζεται)

Ν. Ι. ΛΟΥΒΑΡΙΣ

Ο ΕΚΛΑΪΚΕΥΤΗΣ

ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Πνευματική κατάθεση στη μνήμη του
σοφοῦ δασκάλου με τὴ συμπλήρωση
20 χρόνων ἀπὸ τὴν ἐκδημία του.

Τοῦ κ. ΔΗΜΗΤΡΙ ΦΕΡΟΥΣΗ

Ὁ μακαριστὸς δάσκαλος Ν. Ἰ. Λούβαρις δὲν ὑπῆρξε μόνο μιὰ πρωτότυπη μορφή σκέψης, πολυμέρειας καὶ γοητείας. Ἀλλὰ καὶ ἓνας ἀγρυπνὸς πνευματικὸς δημιουργὸς, ποὺ ζητοῦσε, σὲ κείνα τὰ δύσκολα, μετὰ τὸν 6' παγκόσμιον πόλεμον, χρόνια, νὰ φτάσει ἡ φωνὴ τῆς ἀγωνίας καὶ τῆς ἀγάπης του ἱσαμε τὸν ταπεινότερο Ἕλληνα. Ἔως τὰ πέρατα τῆς ἐλληνικῆς γῆς.

Ἔβλεπε κανεὶς τὸ μόχθο, τὴν ἔγνοια καὶ τὶς μυστικὲς ἐμπνεύσεις του νὰ ὑλοποιοῦνται καθημερινὰ σὲ ἄρθρα, ὁμιλίες, κείμενα θεολογικά, φιλοσοφικά, εἰσαγωγές, προλόγους καὶ βιβλία, ποὺ κατευθύνονταν πρὸς ὅλους τοὺς δρόμους καὶ τὶς ἀνάγκες τῆς ἐποχῆς του!

Ζοῦσε κι ἀνάπνεε στὴν πιὸ κρίσιμη ἱστορικὴ ὥρα στοχασμοῦ καὶ ἀναζήτησης τοῦ Νεοελληνισμοῦ. Καὶ ἐνίωθε τὴ βαρύτερη ἀνάγκη νὰ δώσει καὶ κείνος τὴ μαρτυρία του, ὡς πνευματικὸς ταγός. Τεράστιοι ἦταν οἱ κραδασμοὶ τῆς σύγκρουσης πνεύματος καὶ ὕλης. Καὶ πράγματι, «ἡ ἀδικαιολόγητη λιποταξία θὰ ἦταν πνευματικὸ ἀμάρτημα». Ἐγραφε ὁ Λούβαρις τότε: «Τὸ οὐσιώδες περιεχόμενον τῆς ἱστορίας συνίσταται εἰς τὸν ἀγῶνα μεταξύ πίστεως καὶ ἀπιστίας καὶ ὅλη

ἡ φιλοσοφικὴ διανόησις περιστρέφεται ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτῆς ἀρχῶν μέχρι σήμερον περὶ τὸ πρόβλημα τοῦ Θεοῦ, τῆς ὑπάρξεώς του, τῆς οὐσίας του, τῶν σχέσεών του πρὸς τὸν κόσμον».

Γιὰ τὴν ἴδια αὐτὴ ἐποχὴ τῶν ἐθνικῶν, κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ἀναμετρήσεων, ὁ τ. Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας Κ. Τσάτσος ἔγραφε: «Ὅσοι πνευματικοὶ ἄνθρωποι τοῦτον τὸν καιρὸ στὴν Ἑλλάδα πῆραν μιὰ θέση... πιστεύουν αὐτὴν τὴ στιγμή πὺς δοκιμάζεται ἡ βιολογικὴ καὶ ἡ πολιτιστικὴ ὑπόστασις τῆς φυλῆς μας, ὅπως ἴσως ποτὲ ἄλλοτε δὲν δοκιμάστηκε στὴν Ἱστορία, πὺς ἂν δὲν γίνῃ ἓνας καθολικὸς συναγεμῶς τῶν ψυχῶν, τῶν πνευμάτων καὶ τῆς σαρκός, δὲν θὰ περάσει εὐκόλα τούτῃ ἢ ὑπέρτατῃ δοκιμασίᾳ».

Καὶ σ' αὐτὸ τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἀγωνία ὁ «ρηξικέλευθος σκαπανεύς», ὅπως τὸν ἀποκάλεσε πανεπιστημιακὸς δάσκαλος, ὁ Ν. Ἰ. Λούβαρις, ἤθελε νὰ εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους!

★

Ὡστόσο, ὕστερα ἀπὸ τὰ ἅλλα ματὰ τῆς Θετικῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ τεχνολογικοῦ παροξυσμοῦ, πὺς θὰ ὑλοποιοῦσε τὴν

ἐνταξὴ του; Ὁ ἀσυμβίβαστος ἐραστὴς τοῦ «Ἐπέκεινα», ποιὰ θέση θὰ ἔπαιρνε στοὺς νέους στόχους; Ἦταν ἀφάνταστα ἱσχυρὲς οἱ ὑλιστικὲς δυνάμεις καὶ ἐκτροπὲς τῆς ἐποχῆς!

Ὁ ἴδιος εἶχε δώσει κιόλας τὴν ἀπάντησιν, μὲ ραδιοφωνικὴ ὁμιλία του, θεσβαιώνοντας μιὰ προφητικὴ, ἐμφυτὴ ροπή, ποὺ διέκρινε πάντοτε τὶς ἰδέες καὶ τοὺς στοχασμούς του. Εἶπε: «Οἱ καιροὶ μετεβλήθησαν καὶ ἀπαιτοῦν νέας μεθόδους καὶ νέα ἐπιχειρήματα, ἀνάλογα πρὸς τὰς ἀνάγκες καὶ τὰ προβλήματα των». Καὶ συμπλήρωσε ἐμφαντικά: «Μέγα γὰρ ἐπείγεται ἔργον».

Ἔτσι, οἱ ἀπόψεις τοῦ Ν. Ἰ. Λούβαρι γιατὸ «Φῶς ἐκ τῶν ἔνδον», τὴν «χριστιανικὴν προσδοκίαν», τὴν «πίστιν καὶ ἐπιστήμην», τὸν «χριστιανισμόν καὶ τὸν πολιτισμόν» γίνονται θέματα προσμονῆς καὶ πνευματικῆς κατοχύρωσης τοῦ εὐρύτερου πλήθους. Μέσα ἀπὸ τὸν καθημερινὸ Τύπο, ὁ δάσκαλος, στοχαστὴς καὶ μαχητὴς, προβάλλει ἀνάγλυφος μὲ τὶς ἰδέες του γιὰ τὸ Θεό, τὴν Τέχνη, τὸν κόσμον, τὴ θεολογία καὶ τὴ θρησκείολογία. Ἐνῶ ἡ φωνὴ του ζεστῇ, συντροφικῇ, πειστικῇ καὶ βαθιᾷ αἰσθαντικῇ, διατρέχει τὸ ραδιοφωνικὸ δίκτυο τῆς χώρας.

Με ἀπλότητα, ταπεινοφροσύνη καὶ εὐγένεια χρησιμοποιοῦν γιὰ τὰ νέα μέσα ἐπικοινωνίας γιὰ νὰ προβληματοποιήσει τὴ σύγχρονη συνείδηση καὶ νὰ προτάξει λύσεις ποὺ θγαίνουν ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς τῆς χριστιανικῆς καὶ ἑλληνικῆς κληρονομίας.

Βασικά με τὸν τρόπο αὐτὸ ἐπαφῆς καὶ συνομιλίας, ἀπευθύνεται ὁ Ν. Ἰ. Λούβαρις στὴ μεσαία τάξη τῆς διανοήσεως. Ὡστόσο ἡ πνευματικὴ καὶ θρησκευτικὴ του ἐμβέλεια εἶναι τόσο καθαρὴ, πειστικὴ καὶ ἐκλαίκευμένη, ὥστε ἐπηρεάζει μεγαλύτερο ἀριθμὸ ἀναγνωστῶν καὶ ἀκροατῶν. Εἶναι πάρα πολλοὶ ἐκεῖνοι, ποὺ περιμένουν μὲ ἀδημονία νὰ διαβάσουν — πάντοτε ἐπικαιρὰ — τὰ ἄρθρα του στὸν καθημερινὸ Τύπο ἢ ν' ἀκούσουν τὴν ὁμιλία του ἀπὸ τὸ κυριακάτικο τέταρτο τοῦ Ραδιοφώνου. Τύπος καὶ Ραδιόφωνο κυριαρχοῦν ἀποφασιστικὰ στὴ διακίνηση τῶν ἰδεῶν. Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο τὰ δυὸ αὐτὰ μέσα ἐπηρεασμοῦ, ψυχολογίας καὶ πληροφορήσεως εἶναι μοναδικὰ! Κι ὁ Ν. Ἰ. Λούβαρις, μαζί με τοὺς ἄλλους, ἐξίσου ἀγωνιστὲς τῶν κρίσιμων καιρῶν (Π. Κανελλόπουλος, Κ. Τσάτσος, Ἰ. Θεοδωρακόπουλος, Κ. Γεωργούλης, Γ. Θεοτοκάς), δίνει τὴ μάχη του γιὰ τὰ «οὐσιώδη τῆς ζωῆς».

★

Μιὰ ὁλόκληρη δεκαετία κρατᾷ τούτῃ ἡ ἀγρύπνια κι ὁ θεωρητικὸς πόλεμος στὶς προχωρημένες ἰδεολογικὲς καὶ πνευματικὲς ἐπάλξεις! Ἡ «βαθεῖα γνῶσις τῶν πνευματικῶν προβλημάτων καὶ ἀναγκῶν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ ἡ θαυμαστὴ φιλοσοφικὴ συγκρότησις, συνδυαζομένη με δόξῃτα σκέψης, εὐρύτητα ὀριζόντων, ποιητικὴν διάθεσιν καὶ γλαφυρότητα λόγου» τὸν εἶχαν ἐφοδιάσει μ' ὅλη ἐκείνη τὴν αὐτοπεποίθηση καὶ τὴν ἰκανότητα νὰ ἐκλαίκευε τις ἰδέες του καὶ τὴν πίστη του. Ταυτόχρονα ὁ μὲς ἀνοίγεται μπροστὰ μας καὶ «ἕνας ἀπέραντος κόσμος τοῦ Ἐπέκεινα, αὐτοτελὲς καὶ αὐτόνομος».

★

Ἡ ἀναντίρρητη προσφορὰ τοῦ Ν. Ἰ. Λούβαρι, πειστικὴ καὶ καθαρὴ, ἄγγιξε καίρια τις νέες ἰδεολογικὲς κατατάξεις καὶ ἐπιλογές, ἰδιαίτερα στὶς τάξεις

τῶν νέων! Ὁ φιλολογικὸς, θεολογικὸς καὶ φιλοσοφικὸς ὀπλισμὸς ποὺ πρόσφερε (πόσες φορές διαβάσαμε τὴν Εἰσαγωγή του στὴ Φιλοσοφία!) κάλυπτε τώρα πολλὰ ἀδεια ὀπλοστάσια! Ἡ ὀρθολογιστικὴ, ἀνθελληνικὴ διανοήση ἐβλεπε μὲ ἀνησυχία πὰς τὴ μεταφυσικὴ ἐδραίωση τοῦ κόσμου πᾶνω στὶς ἠθικὲς ἀξίες, ποὺ ὁ σκεπτικισμὸς καὶ ὁ ὕλισμὸς εἶχαν προσπαθήσει νὰ πλῆξουν.

Γι' αὐτὸ, ἕνα χρόνον μετὰ τὴν ἐκδημία τοῦ δασκάλου, τὸ Γενάρη τοῦ 1962, τὰ ἄρθρα του κι οἱ ραδιοφωνικὲς ὁμιλίες του περιλήφθηκαν, κατὰ μεγάλο μέρος, σὲ δυὸ τόμους καὶ μὲ τὴν φροντίδα τοῦ Καθηγητῆ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἀθῆνας κ. Ἀνδρέα Φυτράκη ἐκδόθηκαν ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴν Διακονία μετὰ τὸ γενικὸ τίτλο: «Συμπόσιον Ὀσίων».

Τὰ κείμενα αὐτά, ἀπόσταγμα ἀνησυχίας, ἀλλὰ καὶ πνευματικῆς κατάρθεσης τοῦ Ν. Ἰ. Λούβαρι, ὑπηρετοῦσαν ἐκείνη τὴν ἱστορικὴ ὥρα πρόσθετες ἀπαιτήσεις. Ἦταν ἡ ἐκλαίκευμένη ἐνδομυχῶν ἐφέσεων καὶ τῶν ἀνησυχιῶν μιᾶς ὁλόκληρης ζωῆς. Πράγμα ποὺ εὐστοχα σημείωσε στὸν πρόλογο τοῦ Α' τόμου ὁ κ. Φυτράκης. Ἐγραψε: «Οὕτως, ὁ Λούβαρις ἐπὶ ἡμῶν καὶ πλεον αἰῶνα δεσφύτων ἰδεολογικῶν ἀντιθέσεων, ἠγωνίσθη ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς διὰ τὴν ἐμπέδωσιν τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν καὶ τὴν υπεράσπισιν τῶν ἀνωτέρων ἰδεωδῶν τῆς ζωῆς».

★

Ὁ Ν. Ἰ. Λούβαρις, ἂν καὶ πρωταγωνίστησε σ' ἕνα τιτάνειο ἀγῶνα, δὲν ἐγκατέλειψε ποτὲ τὸν βιωματικὸ οὐμανισμό του, τὰ ὠραία καὶ εὐγενικά του αἰσθήματα, τὶς ποιητικὲς «νοσταλγικὲς περιπλανήσεις» του, τὴ ζεστὴ παρουσία του. Ἡ ἀλαζονεία, ἡ οἰσὴ καὶ ἡ ἀφιλία ἦταν ξένα γι' αὐτόν. Αὐτὸ ποὺ ἐνιωθε, ἦταν αὐτὸ ποὺ σκεπτόταν, αὐτὸ ποὺ ἔγραφε καὶ αὐτὸ ποὺ μετᾶγγιζε στὶς καθημερινὲς προσηγγίσεις του. Κι ἔτσι μένει καὶ θὰ μένει στὴ μνήμη μας καὶ στὴν πνευματικὴ νοσταλγία μας: Πρότυπο δασκάλου ἀγαπητοῦ, ἀγωνιστῆ καὶ εὐγενικοῦ πατέρα.

Ἡ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ Ἡ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΗΣ ΒΙΑΣ

Τοῦ κ. ΜΙΧ. Κ. ΜΑΚΡΑΚΗ

Ἡ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ, ὅπως κι ὁ ἴδιος τὸ εἶπε στὸν Πιλάτο, λίγες ὥρες πρὶν τὴ Σταύρωση, «οὐκ ἐστὶν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου». Τὸ νὰ σκέπτεται, τὸ νὰ περιμένει κανεὶς τὸ Χριστὸ σὰν κοσμικὴ βασιλεία, σημαίνει, ὅπως λέει κι ὁ Βαλτάσαρ, ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς Μάγους, στὸ «Μπὲν - Χοῦρ» τοῦ Οὐάλλας, ὅτι πιστεύει πὼς ὁ ἀνθρωπος δὲν ἔχει ψυχὴ καὶ πὼς καθεὶ χάνεται μετὰ θάνατο. Γιατὶ στὴν πραγματικότητα μιὰ ἐπίγεια βασιλεία πόσο μπορεῖ νὰ κρατήσει; Ἐστὼ πὼς θὰ μπορούσε ν' ἀπλωθῇ σ' ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς. Ἐστὼ πὼς θὰ μπορούσε νὰ διαρκέσει χιλιάδες χρόνια. Εἶναι, ὁμως, δυνατό; Μὰ κι ἂν εἶναι δυνατὴ μιὰ τέτοια ἐπέκταση σὲ τόπο καὶ χρόνον, δὲν μπορεῖ παρὰ μιὰ μέρα ἡ βασιλεία αὐτὴ νὰ καταρρεύσῃ καὶ ν' ἀφανισθῇ, ὅπως θ' ἀφανισθῇ ὁ ἥλιος, ὅπως θὰ πέσουν τ' ἀστέρες, ὅπως θὰ καταστραφῇ ὁ κόσμος. Ἡ φθορὰ κι ὁ θάνατος θὰ εἶναι τὸ τέλος μιᾶς τέτοιας βασιλείας. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς δὲ φρόντισε νὰ ἰδρύσῃ μιὰ πρόσκαιρη κοσμοκρατορία, ποὺ θὰ βρισκόταν ὀλοένα κάτω ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τῆς φθορᾶς. Ἡ ἔλευσί του στὸν κόσμον δὲν εἶχε σκοπὸ μιὰ δόξα ποὺ θὰ σταματοῦσε μετὰ τὸ θάνατο. Ἀντίθετα, εἶχε σκοπὸ μιὰν ἄλλη δόξα, ποὺ θ' ἄρχιζε, νικώντας τὸ θάνατο πᾶνω στὸ Σταυρὸ — μιὰ δόξα ἀφθαρτὴ κι αἰώνια.

Τέτοια ἡ δόξα τῆς Βασιλείας τοῦ Χριστοῦ ξεπερνᾷ πᾶσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν. Κι ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ὡς Βασιλεὺς εἶναι «Βασιλεὺς βασιλέων καὶ Κύριος κυρίων». Βρίσκεται πᾶνω ἀπὸ κάθε κοσμικὴ ἐξουσία, ποὺ εἶναι πρόσκαιρη, καταδικασμένη ν' ἀνατραπῇ ἀπὸ τὴ βία ποὺ χρησιμοποιοῦ καὶ ἡ ἴδια γιὰ τὴν ἐδραίωσίν της. Γιατὶ, στὴν πραγματικότητα, μιὰ τέτοια ἐξουσία στηρίζεται πᾶνω στὴ βία. Εἶναι ἡ βία ποὺ χαρακτηρίζει κάθε ἀπόλυτο μονάρχη στὴν ἐπιδίωξή του νὰ κάμῃ δοῦλους τοὺς ἄλλους, γιὰ νὰ εἶναι αὐτὸς κύριος, νὰ μικράνῃ τοὺς συνανθρώπους του, γιὰ νὰ εἶναι αὐτὸς μεγάλος. Γι' αὐτὸ κι ἡ σωτηρία, ὅπως λέει ὁ Ντοστογιέφσκυ, θὰ προέλθῃ, ὄχι ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς, ὄχι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κράτους καὶ τῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς πρόθυμους ὑπηρέτες τῆς ἀνθρώπινης εὐτυχίας. Καθῆκον ἐπομένως τοῦ ἀνθρώπου εἶναι, ὄχι νὰ ἐπιβάλλεται καὶ νὰ κυριαρχῇ, ἀλλὰ νὰ ὑπηρετῇ καὶ νὰ θυσιάσῃ τὸν ἑαυτὸ του. Καὶ τέτοιος ἀκριβῶς — σύμβολο μιᾶς τέτοιας ιδέας — ὑπῆρξε ὁ Χριστὸς, ποὺ ὅπως λέει καὶ ὁ ἴδιος «οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν».

Τοῦ Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου (†)

Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, διακρι-
νόμενον μεταξὺ ἄλλων ἐθνικῶν
ὁμάδων καὶ ἕνεκα ἐξαιρετικῶν
λόγων καὶ ἱστορικῶν ἐξελίξεων,
ἐθράδυνε νὰ ἐμφανίσῃ τὴν ἐ-
θνικὴν του ὁμαδικὴν ἐνότητα.
Καὶ ἡ μεγάλη πολιτικὴ μετα-
βολὴ ἐπὶ Μ. Κωνσταντίνου ἐ-
πέτεινε τὴν θραδύτητα καὶ ἐ-
χρειάσθησαν αἰῶνες διὰ νὰ ἀ-
ποτελεσθῇ ἡ ἐθνικὴ ἐνότης ἐν-
τός τῶν ὁρίων τοῦ Βυζαντινοῦ
Κράτους, διὰ νὰ πραγματοποιη-
θῇ ἐναιτιδῆτως περισσότερον
παρὰ ποτὲ κατὰ τὴν διάρκειαν
τῆς δουλείας, μὲ τελικὸν πλη-
ρες ἀποτελεσματὸν ἄλλ' οὐχὶ ἐν
τῷ συνόλῳ του ὡς πρὸς τὴν
χωρικὴν αὐτοῦ ἔκτασιν κατὰ
τὴν ἀπελευθέρωσιν, ὁπότε, ἔ-
στω καὶ εἰς μόνον τὸ ἐλεύθερον
τιμῆμα τοῦ ἔθνους, ἐπραγματο-
ποιήθῃ ἡ συνταύτισις ἔθνους καὶ
κράτους, μὲ τὴν ἐπίσημον μάλι-
στα ὑπὸ νεωτέραν ἔννοιαν κρα-
τικὴν τῆς ἐμφάνισιν. Ἡ σύνθε-
σις αὕτη, κατὰ φυσικὸν λόγον,
ἐνεφανίσθη μὲ ὅλους τοὺς ἱστο-
ρικοὺς τίτλους τῆς περιόδου τῆς
δουλείας. Εἰς δὲ τῶν σπουδαιο-
τέρων τίτλων ἦτο ὁ κατὰ τὴν
διάρκειαν τοῦ φρικτοῦ ζυγοῦ
χαλκευθεὶς στενωτάτος σύνδε-
σμος θρησκείας καὶ ἔθνους.
Ἡ γνωστὸν, κατὰ τὴν ἐφιαλτικὴν
ταύτην περίοδον τοῦ Ἑλληνικοῦ
ἔθνους, τοῦτο εὗρισκε πλήρες
καταφύγιον ἐκ τῶν δεινῶν τῆς
δουλείας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν,
δι' ἧς, κυρίως διὰ τῆς ὑπερόχου
ὀρθοδόξου λατρείας τῆς καὶ τοῦ
«κρυφοῦ σχολειοῦ», διεσώθη ἡ
γλῶσσα, τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα
τοῦ παντός Ἑλληνοῦ. Ἡ Ὀρθό-
δοξος Ἐκκλησία, μὲ πρότυπα
τοὺς Ἱεράρχας τῆς, καὶ τὸν
κλῆρον τῆς, πλουσίως συμβα-
λόντα εἰς τὸν φόρον τοῦ αἵμα-
τος τοῦ ἀγωνιζομένου ἔθνους,
ἐπετέλεσε μοναδικὸν ποιμαντο-
ρικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον κατὰ φυ-
σικὸν λόγον συνεδέθη στενωτά-
τα μὲ τὴν ὑπόδουλον ἐθνικὴν
ζωὴν, τοῦ στενωτάτου τούτου
συνδέσμου ἐκδηλωθέντος εἰς
τὸν ἐθνικὸν χαρακτήρα τοῦ ὑ-
πὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγώνος,
ὅστις ἐχαρακτηρίζετο ὅτι διε-
ξήγετο διὰ τὴν πατρίδα καὶ τοῦ
Χριστοῦ τὴν πίστιν τὴν ἀγίαν,
ἐναντι τῶν ἀλλοθρήσκων Μωα-
μεθανῶν, δι' ὃ καὶ ὁ ὄρκος τῶν
Φιλικῶν (πρᾶξις καθαρῶς ἐθνι-
κῇ) ἐλάμβανε τύπον καὶ χαρα-
κτῆρα θρησκευτικόν.

2) Η ΜΕΡΙΜΝΑ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ*

Τοῦ Μητρ. Σάμου καὶ Ἱκαρίας
κ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ

IV. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

ε') «Θεοῦ συνεργοὶ ἐσμεν» (Α' Κορ. 3, 9)

Καὶ ποιοὶ ἦσαν οἱ συνεργοὶ τοῦ Παύλου, πρὸς τοὺς ὁποίους ὁ
μέγας Ἀπόστολος πρόσφερε τοὺς θησαυροὺς τῆς πολυδιάστατης ποι-
μαντορικῆς του μερίμνας; Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς κατονομάζονται στίς
Πράξεις. Οἱ περισσότεροι ὅμως στίς Ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου. Τὸς
ἀναφέρει ὁ ἴδιος, ὅταν τοὺς ἀπευθύνει χαιρετισμούς, ἐπαίνους ἢ εὐχα-
ριστίας γιὰ τὴν ὑπηρεσίαν τους στὴν Ἐκκλησίαν.

Σὰν πρῶτος χρονικὰ συνεργάτης τοῦ Παύλου φαίνεται ὁ Βαρνά-
δας. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα κάλεσε καὶ τοὺς δυὸ σὲ συνεργασία: «Ἀφο-
ρίσατε δὴ μοι τὸν Βαρνάβαν καὶ τὸν Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσέ-
κλημαι αὐτούς». Ἐτεὶ διοργανῶνουν καὶ πραγματοποιοῦν μαζί, τὴν
Α' ἀποστολικὴν περιοδείαν σὲ περιοχὰς τῆς Κύπρου καὶ τῆς Μ. Ἀ-
σίας. Ἀργότερα, σὰν πῶς στενοὶ του συνεργάτες, ἀναφέρονται, ὁ Σί-
λας, πού μαζί του ἀρχίζει τὴ Β' ἀποστολικὴν περιοδείαν, ὁ Τιμόθεος,
πού τὸν ἀνακάλυψε σ' αὐτὴ τὴν περιοδείαν καὶ τὸν πῆρε κοντά του
ἀφοῦ ἄκουσε τὰ καλύτερα λόγια γι' αὐτὸν ἀπὸ τοὺς «ἐν Λύστροις καὶ
Ἰκονίῳ ἀδελφούς», καὶ ὁ Τίτος, πού, καθὼς διακρινόταν γιὰ τὴν προ-
θυμίαν του, ἐργάστηκε στὴν Κόρινθο, στὴ Δαλματία καὶ στὴν Κρήτη,
ἔπου καὶ τελικὰ ἐγκαταστάθηκε. Ἐτεὶ δημιουργήθηκε ὁ πρῶτος κύ-
κλος συνεργατῶν, πού διευρύνθηκε στὴν πορεία τοῦ ἔργου μὲ ἄλλα
πρόσωπα, κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς, ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Χωρὶς νὰ
ἐπεκταθῶμε σὲ λεπτομέρειες, θὰ ἀναφέρουμε μερικοὺς ἀπὸ τοὺς γνω-
στοὺς ἢ ἄγνωστους συνεργάτες τοῦ Παύλου, μὲ κάποιο στοιχεῖο, πού
προσφέρουν τὰ ἱερὰ κείμενα.

Βασικὸς κατάλογος συνεργατῶν εὐρίσκεται στὸ 16ο κεφάλαιο
τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς. Ὁ Παῦλος ἐδῶ ἀναφέρει τὴ Φοίβην
«διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κερχεαῖς», τὴν Πρίσκιλλα καὶ τὸν
Ἀκύλα «οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτὸν τράχηλον ὑπέθη-
καν», τὸν Ἐπαίνετο «ὃς ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας εἰς Χριστόν»,
τὴ Μαριὰμ «ἣτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡμᾶς», τοὺς Ἀνδρόνικο καὶ
Ἰουνία «συνασχαλῶτους μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀπο-
στόλοις», τὸν Ἀμπλῖα «τὸν ἀγαπητόν μου ἐν Κυρίῳ», τὸν Οὐρβανὸ
«συνεργὸν ἡμῶν ἐν Χριστῷ», τὸν Στάχυ «τὸν ἀγαπητόν μου», τὸν
Ἀπελλῆ «τὸν δόκιμον ἐν Χριστῷ», τὸν Ἀριστόβουλο καὶ τὸν Νάρκισ-
σο καί, ἄνωνυμα, τοὺς ἀνθρώπους τους.

Συνεχίζοντας ὁ Παῦλος, ἀναφέρει τὸν συμπατριώτη του Ἡρω-
δίωνα καὶ τὴς γυναῖκες Τρύφαινα, Τρυφῶσα καὶ Περσίδα «τάς κο-
πιῶσας ἐν Κυρίῳ», τὸν Ρούφο «τὸν ἐκλεκτόν καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ
καὶ ἐμοῦ», τοὺς Ἀσύγκριτον, Φλέγοντα, Ἑρμᾶν, Πατρόδαν, Ἑρμῆν
καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς, ὡς καὶ τοὺς Φιλόλογον καὶ Ἰου-
λίαν, Νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ Ὀλυμπᾶν... Καὶ στὸ
τέλος τῆς ἐπιστολῆς, παρουσιάζονται οἱ συμπατριῶτες του Ἀούκιος,

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 73 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

Ἰάσων καὶ Σωσίπατρος», ὁ Τέρτιος «ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐν Κυρίῳ», ὁ Γάιος «ὁ ξένος μου καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης», ὁ Ἑραστος «ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως καὶ Κούαρτος ὁ ἀδελφός».

Θὰ ἀνατρέξουμε τώρα καὶ σὲ ἄλλες ἐπιστολές. Ἄλλοι τώρα συνεργάτες ἐκλεκτοὶ καὶ ἀφιερωμένοι, προβάλλουν:

Στὴν Α' πρὸς Κορινθίους ἀναφέρονται οἱ Σωσθένης, συνεργάτης τοῦ Παύλου στὸ γράψιμο αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς, ὁ Ἀπολλῶς, ὁ Στεφανῆς, ποὺ πρῶτος στὴν Ἀχαΐα πίστεψε στὸ Χριστὸ καὶ μετὰ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του «εἰς διακονίαν ἔταξαν ἑαυτούς», ὡς καὶ ὁ Φουρτουνάτος καὶ ὁ Ἀχαΐκός ποὺ «ἀνέπαυσαν τὸ ἔμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὕμῳ», ἐνῶ στὴν Β' πρὸς Κορινθίους φαίνεται ὁ Σιλουανός, συνεργάτης τοῦ Παύλου στὸ κήρυγμα καὶ στὴ συγγραφὴ τῶν Α' καὶ Β' ἐπιστολῶν πρὸς Θεσσαλονικεῖς.

Στὴν πρὸς Φιλιππησίους ὁ Παῦλος γράφει: γιὰ τὸν Ἐπαφρόδιτο «ἀδελφὸν καὶ συνεργὸν καὶ στρατιώτην», γιὰ τὴν Εὐδοκίαν καὶ τὴ Συντύχη «αἰτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλισάν μοι: μετὰ καὶ Κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου».

Στὴν πρὸς Κολασσαεῖς ἀναφέρονται ὁ Τυχικός «πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος ἐν Κυρίῳ», ὁ Ὀνήσιμος, ὡς καὶ οἱ «Ἀρίσταρχος ὁ συναιχιμάλωτός μου, Μάρκος ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Βαρνάβα καὶ... Ἰούστος», ποὺ, σὲ μιὰ ἐποχὴ, ἦσαν γιὰ τὸν Παῦλο «μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ», ὁ Ἐπαφράς, ἰδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας Κολασσῶν «δούλος Χριστοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς», ὁ Λουκάς «ὁ ἱατρὸς ὁ ἀγαπητός», ὁ Ἀρχιππος καὶ ὁ Νυμφάς, ποὺ ἔχει κάνει ἐκκλησίαν τὸ σπίτι του στὴ Λαοδικαία.

Στὴ Β' πρὸς Τιμόθεο ἀναγράφονται ὁ Ὀνησιφόρος, ποὺ «πολλάκις με ἀνέψυξε καὶ τὴν ἄλυσίν μου οὐκ ἐπησχύνθη», ὁ Κρήσκης ποὺ πῆγε στὴ Γαλιατία μετὰ εἰδικὴ ἀποστολὴ, ὁ Κάρπος καὶ ὁ Τρόφιμος, καθὼς καὶ οἱ «Εὐδούλος, Πούδης, Λίνος καὶ Κλαυδία», ἐνῶ στὴν πρὸς Τίτο μαθαίνουμε γιὰ τὸν Ἀρτεμᾶ καὶ τὸν «Ζηνᾶν τὸν νομικόν», καὶ στὴν πρὸς Φιλήμονα γιὰ τὸν Φιλήμονα, ποὺ ἀποκαλεῖται «ἀγαπητὸς συνεργὸς ἡμῶν» καὶ τὴν Ἀπρία.

Ἰπάρχουν, ἀσφαλῶς, καὶ ἄλλοι συνεργάτες τοῦ Παύλου, ποὺ, δυστυχῶς, δὲν μπορέσαμε νὰ ἀναφέρουμε, ὡς καὶ ἄλλοι, ποὺ παρέμειναν στὸ προσκήνιο τοῦ κόσμου αὐτοῦ ἀφανεῖς καὶ ἀγνωστοί, ἀλλὰ τὰ ὀνόματά τους, ὅπως δὴ ποτε, ἀναγράφονται «ἐν βίβλῳ ζωῆς». Μποροῦν σ' αὐτούς, ὅς σταθεῖ ὁ καθένας γιὰ λογαριασμό του καὶ σὰν ἐργάτης τῆς Ἐκκλησίας, μετὰ ἀπόλυτο σεβασμὸ, μετὰ φρόνημα ταπεινὸ, μετὰ πνεῦμα μαθητείας καί, προπαντός, μετὰ θαθεῖαν κατανόησιν αὐτοῦ, ποὺ ὁ Παῦλος διακήρυξε: «Θεοῦ συνεργοὶ ἔσμεν».

Αὐτό, ὅμως, δὲν ἀποκλείει καὶ μιὰ ἄλλη τοποθέτησή μας. Νὰ ἀντικρύζουμε συχνὰ καὶ τίς δυστυχεῖς ἐκείνες ὑπάρξεις, ποὺ, «τῷ κειρὶ ἐκείνῳ» πρόδωσαν τὸν Κύριο καὶ τὸ ἔργο Του. Θὰ ἔχουμε, ἔστω καὶ ἀρνητικὰ, πνευματικὴ ἐνίσχυση. Ὁ Παῦλος ἀναφέρει μερικoύς, ποὺ ἦσαν στενοὶ του συνεργάτες ἢ γενικώτερα ἐργάτες τῆς Ἐκκλησίας. Πληροφορεῖ τὸν Τιμόθεο—μετὰ τί καρδιά;—ὅτι «Δημάς με ἐγκατέλειπεν ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα» καὶ «ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὧν ἐστὶ Φύγελλος καὶ Ἑρμογένης». Ἀναφέρει ἐπίσης αὐτοὺς ποὺ νόθευσαν τὴν χριστιανικὴ πίστη, τοὺς Ὑμέναιο καὶ Φιλήτο, «οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἡστούχησαν... καὶ ἀνατρέπουσι τὴν τιμὴν τῆς πίστεως».

Τὰ παραπάνω, ὅς βοηθήσουν ὥστε νὰ κρατᾶμε τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιάς μας τὸ ἐνδιαφέρον ζωντανὸ στὴν προτροπὴ τοῦ Παύλου πρὸς τὸν Ἀρχιππο: «Βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν Κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς».

Εἰς τὸ Κέντρον τῆς Πίστεως

Τοῦ Σεβ. Μητροπ. Κοζάνης
κ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Εἰς τὸ κέντρον τῆς χριστιανικῆς πίστεως τίθεται τὸ δόγμα περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, ἡ δὲ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. «Εἰ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαιὰ ἡ πίστις ὑμῶν... Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσιν οἱ ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν;». Χωρὶς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ οὔτε ἡ γέννησις οὔτε ἡ διδασκαλία του οὔτε τὰ θαύματα οὔτε τὸ πάθος καὶ ὁ θάνατός του εὐρίσκουν δικαίωσιν. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀποστόλοι, ποὺ ἐστήριξαν τὸ κήρυγμα τῶν καὶ ἐκτίσαν τὴν Ἐκκλησίαν ἐπάνω εἰς τὴν πίστιν τῆς ἀναστάσεως, ἐλέγχονται ὅτι ὑπῆρξαν «ψευδομάρτυρες τοῦ Θεοῦ», ποὺ εἴτε ἀπὸ ὑπολογισμόν, εἴτε ἀπὸ πλάνην ἐκήρυξαν καὶ ἔκαμαν πιστευτὴν εἰς τὸν κόσμον τὴν πίστιν τῆς ἀναστάσεως.

Ἀλλὰ οὔτε τὸ θάρρος καὶ ἡ παρρησία τῶν Ἀποστόλων οὔτε ἡ ἀγιότης τοῦ βίου των οὔτε ἡ θυσία καὶ ὁ θάνατός των οὔτε ἡ νίκη τῆς πίστεως καὶ ἡ κραταιώσις τῆς Ἐκκλησίας ἐπιτρέπουν νὰ σκεφθῶμεν, ὅτι ὑπῆρξαν ψευδομάρτυρες καὶ ὅτι ἄρα ὅ,τι ὀνομάζομεν Ἐκκλησίαν καὶ χριστιανικὴν ἱστορίαν δύο χιλιᾶδων χρόνων καὶ χριστιανικὸν πολιτισμὸν καὶ χριστιανικὴν ἀγιότητα καὶ χριστιανικὸν μαρτύριον, ὅλα αὐτὰ εἰς τὰ ὁποῖα καυχᾶται ὁ κόσμος, ξεκινοῦν ἀπὸ ἑνα ψεῦδος, τὴν πλάνην ἢ τὸν ὑπολογισμόν. Ἀλλ' ἡ ἀνάστασις καθὼς εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἐκ τῶν γεγονότων καὶ τῶν θαυμάτων τῆς χριστιανικῆς πίστεως, εἶναι καὶ τὸ βεβαιότερον ἐκ τῶν πράξεων καὶ τῶν συμβάντων τῆς ἱστορίας.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τὸ κέντρον τῆς Θείας Λατρείας τοποθετεῖ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ ὀρθόδοξος θεία Λατεία εἶναι ἕνας συνεχὴς ὕμνος καὶ προσευχὴ πρὸς τὸν παθόντα καὶ ἀναστάντα Χριστόν, ἡ δὲ θεία Λειτουργία, ποὺ ἀποτελεῖ τὸ κορυφῶμα τῆς θείας Λατρείας, εἶναι ἀκριβῶς, καθ' ἐκάστην σχεδὸν τελευμένη, ἡ ἐπανάληψις τῶν παθημάτων, τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ.

‘Ασκοῦν οἱ χιλιαστές προσηλυτισμό;

Τοῦ Πρεσβυτέρου
ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

6

“Ολοι οἱ χιλιαστές ὑποχρεοῦνται ἀπὸ τὴ χιλιαστικὴ ὀργάνωσι νὰ πηγαίνουν ἀπὸ σπῖτι σὲ σπῖτι μὲ σκοπὸ τὸν προσηλυτισμό. Ἐκείνοι ποὺ ὑπεύθυνα δὴλωσαν πῶς δὲν ἀσκοῦν προσηλυτισμό, γιὰ νὰ πάρουν ἀπὸ τὴς ὑπεύθυνες Ἀρχές τὴν ἔγκρισιν γιὰ ἵδρουν χιλιαστικοῦ εὐκτηρίου οἴκου στὴν Ἀθήνα, ἀποδείχθηκαν ἀνελλιχνεῖς, γιὰτὶ ἡ ἐταιρεία δὲν τοὺς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὸ ἔργο αὐτό, ἀφοῦ δὲν ἀπαλλάσσει οὔτε καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ!

Ἀκόμη καὶ οἱ μικροὶ μαθητὲς τῶν σχολείων ἐκπαιδεύονται εἰδικὰ γι’ αὐτὸ τὸ ἔργο. Στὴ «Διακονία τῆς Βασιλείας», Φεβρουάριος 1971, σελ. 2 δημοσιεύεται εἰδικὴ ὕλη, προκειμένου νὰ διδασκοῦν ἀνήλικα παιδιὰ πῶς νὰ ἀσκοῦν προσηλυτισμὸ στὸ σχολεῖο.

Μὲ ἄλλα λόγια: «“Ολοι χρειάζονται τὴν ἀλήθειαν», δηλαδὴ κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ Μπροῦκλιν ὅλοι πρέπει νὰ γίνουν «μάρτυρες τοῦ Ἰεχωῶδ». Οἱ δύστυχοι χιλιαστές ταυτίζονται αὐτὲς τὴς δύο ἀντιφατικῆς ἔννοιες: ἀλήθεια καὶ «μάρτυρες τοῦ Ἰεχωῶδ». Ἐχνοῦν πῶς σὺν «μάρτυρες τοῦ Ἰεχωῶδ» ἢ μᾶλλον «μάρτυρες τῆς Σκοπιάς» ὑποχρεώθηκαν πολλὰς φορὰς νὰ κηρύξουν γιὰ ἀλήθειαν διαβολικὰς διδασκαλίας! “Ας εἶναι ὅμως: “Ολοι χρειάζονται αὐτὴ τὴν «ἀλήθειαν», κηρύττει τὸ Μπροῦκλιν, δηλαδὴ ὅλοι πρέπει νὰ γίνουν χιλιαστές ἢ τουλάχιστο νὰ τοὺς δοθῇ ἡ εὐκαιρία, ἀκόμη καὶ στὰ μικρὰ παιδιὰ.

Τὸ ἔργο αὐτὸ ἀνήκει σ’ ὅλους τοὺς χιλιαστές: ὅλοι πρέπει νὰ προσπαθήσουν νὰ τοὺς πλησιάσουν, γιὰ νὰ τοὺς μιλήσουν γιὰ τὴν «ἀλήθειαν», νὰ τοὺς προσφέρουν αὐτὴ τὴν «ἀλήθειαν», νὰ τοὺς κάνουν δηλαδὴ χιλιαστές. Ἄν πρόκειται ὅμως γιὰ μικρὰ παιδιὰ τὸ ἔργο εἶναι δύσκολο, δὲν μποροῦν νὰ τὸ κάνουν οἱ μεγάλοι, γιὰτὶ ποῦ καὶ πῶς μποροῦν νὰ συναγῇ τὰ μικρὰ παιδιὰ, νὰ τοὺς μιλήσουν γιὰ τὴν «ἀλήθειαν»; Γι’ αὐτὸ τὸ ἔργο ἀνατίθεται στοὺς μικροὺς χιλιαστές, στοὺς μαθητὲς τῶν σχολείων.

«Κάθε δραστήριος διάκονος», ἀναφέρει ἡ ἐταιρεία, «ἔχει ὡς ποίμνιό του ὁμάδα ἀτόμων καλῆς θελήσεως, τοὺς ὁποίους ἐξυπηρετεῖ στὰ σπῖτια τους στὴν περιοχὴ ποὺ προσδιορίσθηκε γι’ αὐτόν» (“Ἐστὼ ὁ Θεὸς ἀληθής, σελ. 213). Μήπως ἐδῶ ἐξαιροῦνται τὰ μικρὰ παιδιὰ; “Οχι, τὰ παιδιὰ τῶν χιλιαστῶν διορίζονται καὶ αὐτὰ «ποιμένες» στὰ σχολεῖα τους μὲ «ποίμνιο» τοὺς συμμαθητὲς τους, ἀκόμη καὶ αὐτοὺς τοὺς καθηγητὲς τους!

Τὰ δικὰ μας παιδιὰ χαρακτηρίζονται ἀπὸ τοὺς χιλιαστές «ποίμνιο», ὅχι μόνο στὸ σχολεῖο τους, ἀλλὰ καὶ μέσα στὰ δικὰ μας σπῖτια. Ποιμένας λογίζεται ὁ χιλια-

στής ποὺ εἶναι διωρισμένος στὴν περιοχὴ μας γι’ αὐτὸ τὸ ἔργο ἀπὸ τὴν ἐταιρεία «Σκοπιά». Μὰ αὐτὸ εἶναι προσηλυτισμός; ἀπαγορεύεται ἀπὸ τὸ Σύνταγμα, ἔτσι δὲν εἶναι;

“Οχι, ἀπαντᾷ ἡ χιλιαστικὴ ὀργάνωσι, δὲν εἶναι προσηλυτισμός, εἶναι «ἀγνὴ λατρεία» ἀφοῦ λοιπὸν καὶ ἐμεῖς εἴμαστε «γνωστὴ θρησκεία», πρέπει ἡ λατρεία μας νὰ προστατεύεται ἀπὸ τὸ ἐλληνικὸ Σύνταγμα· αὐτὸ δὲν κατοχυρώνει τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῆς θείας λατρείας; Γιὰ μᾶς αὐτὸ εἶναι λατρεία, κανένας δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς τὸ ἀπαγορεύσῃ!

Τὸ πρᾶγμα φαίνεται στὰ μάτια ἀπληροφόρητων ἀτόμων ὑπερβολικόν. Γι’ αὐτὸ καὶ πολλοὶ σπεύδουν νὰ προστατεύσουν τοὺς χιλιαστές: Μὰ τί λέτε, οἱ ἄνθρωποι δηλώνουν χωρὶς δυσκολίαν πῶς δὲν ἀσκοῦν προσηλυτισμό· τὸ κάνουν μάλιστα τόσο ἐπίσημα, μὲ ἔγγραφο πρὸς τὸν Ὑπουργὸ τῆς Παιδείας καὶ πρὸς τὸ Συμβούλιο Ἐπικρατείας· γιὰτὶ νὰ μὴ γίνουν πιστευτοί;

Δὲν ἀδικοῦμε αὐτὰ τὰ ἀπληροφόρητα ἄτομα. Ἐκιννοῦν ἀπὸ τὴν ἔννοια τῆς «θρησκείας» γι’ αὐτοὺς ὁ ὅρος αὐτὸς πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ συνδέεται μὲ ἐντιμότητα καὶ εὐλικρίνεια. “Ομως πόσοι δὲν τὸν ἐκμεταλλεύονται στὶς ἡμέρας μας γιὰ δικούς τους, πολὺ ἀνθρώπινους, πολὺ ταπεινοὺς σκοποὺς! (δὲς μερικὰ παραδείγματα στὸ πρόσφατο διβλίο μας «Ψυχοναρκωτικά» νέες αἱρέσεις στὴν Ἑλλάδα, Ἀθήναι 1980).

“Ομως ἐμεῖς ποὺ μελετήσαμε πλατιά τὸν χιλιασμό, γνωρίζουμε πῶς ἐδῶ κρύβεται σκοπιμότητα: ἡ χιλιαστικὴ ἡγσία ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιτύχῃ σταδιακὰ τὸ σκοπὸ τῆς. Πρῶτα θέλει νὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς «γνωστὴ θρησκεία» καὶ ἐπειδὴ ἐδῶ ὁ προσηλυτισμὸς ἀποτελεῖ ἐμπόδιο, δηλώνει χωρὶς ντροπὴ πῶς δὲν ἀσκεῖ προσηλυτισμό. “Οταν ὅμως ἐπιτύχῃ τὴν ἀναγνώρισιν, θὰ προχωρήσῃ στὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τῆς γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τῆς «ἀγνῆς λατρείας», δηλαδὴ τοῦ προσηλυτισμοῦ!

Γιὰ φαντασθῆτε: αὐριο θὰ ζητοῦν οἱ χιλιαστές τὴν κατοχύρωσιν τοῦ προσηλυτισμοῦ μὲ δάσι τὴς διατάξεις τοῦ Συντάγματος περὶ ἐλευθερίας ἀσκήσεως τῆς θείας λατρείας!

Μήπως τὸ ἴδιο πρᾶγμα δὲν συνέβη καὶ μὲ τὸ θέμα τῆς στρατεύσεως τῶν χιλιαστῶν; Συγκρατατέθηκαν νὰ κάνουν ἀοπλη ὑπηρεσία. “Οταν ὅμως ψηφίστηκε ὁ νόμος, ἀρνήθηκαν κάθε ὑπηρεσία καὶ ἀρχισαν τὸν ἀγῶνα γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τὸ δεύτερο θῆμα, δηλαδὴ τὴν πλήρη ἀπαλλαγὴ ἀπὸ κάθε δημόσια ὑπηρεσία στὴ θέσιν τῆς στρατιωτικῆς!

ΤΡΕΙΣ ΒΙΒΛΙΚΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΙ

ΤΟΥ κ. ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Β'

Ὡστόσο, δὲν παραλείπει νὰ υπογραμμίσαι ὅτι αὐτοὶ οἱ παιδαγωγοί, μέσα στὴν τόσο μεγάλη ἀφομοιωτικὴ δύναμη τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἔμειναν σταθεροὶ στὴ διδασκαλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Καὶ πῶς σ' αὐτὸ ἴσως συνετέλεσε καὶ τὸ γεγονός ὅτι δὲν ἐπεξεργάσθησαν τὴ σοφία κατὰ θεωρητικὸ τρόπο, ἀλλὰ τῆς ἔδωσαν πρακτικὴ χροιά.

Ἀπὸ τὰ γραπτὰ προϊόντα αὐτῶν τῶν σχολῶν, διασωσμένα στὸ χῶρο τῆς ἑλληνιστικῆς Γραμματείας, θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν ἐδῶ τρεῖς: Ἡ «Σοφία Σειράχ», οἱ «Παροιμίες Σολομῶντος» καὶ ἡ «Σοφία Σολομῶντος». Ἀνήκουν στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Εἶναι διαποτισμένα ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς. Ἀλλὰ συνάμα ἀναπνέουν μέσα στὸ ἑλληνικὸ φιλοσοφικὸ κλίμα. Ἀπὸ ἐκεῖ πήραν τὴ γλῶσσα, σὰν μετάφραση καμωμένη στὴν Ἀλεξάνδρεια. Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ τὴν ἰδιαίτερη νοηματικὴ ἀνταύγεια, ποὺ θυμίζει κάπως τοὺς ἀρχαίους προγόνους μας.

Ἡ «Σοφία Σειράχ» εἶναι ἔργο συγγενικὸ στὴ μορφὴ πρὸς τίς «Παροιμίες». Ἀλλὰ καὶ στὸ σκοπὸ δὲν διαφέρει. Ἀποβλέπει στὸ νὰ διαυγάσῃ καὶ νὰ στερεώσῃ τὸ φρόνημα τῆς ἰουδαϊκῆς νεολαίας, ἰδίως ἐκείνης ποὺ ζοῦσε στὴν αἰγυπτιακὴ διασπορά. Εἶναι ἓνα σπονδυλωτὸ μάθημα, συνυφασμένο μὲ λυρική ἑξάρση ἐνῶπιον τῆς θείας μεγαλωσύνης, ὅπως τὴ φανερώνουν οἱ ὁμορφιές τῆς ὕλητικῆς δημιουργίας καὶ ἡ οἰκονομία τῆς ἀπολύτρωσης.

Τὸ διδρίδι, ἐκτενέστερο σὲ 51 κεφάλαια (α'—να') καὶ χωριστὸ πρόλογον, διαιρεῖται, ἀπὸ ἀποψη ὅλης, σὲ πέντε μέρη:

α) Πρόλογος.

β) Γνωμικά καὶ μικρὲς ἀναπτύξεις πάνω σὲ διάφορα θέματα τοῦ καθημερινοῦ βίου (α' 1—μδ' 14).

γ) Δογματικὸ στὸ Θεό, ἐμπνευσμένο ἀπ' ὅσα θαυμάζουμε στὴ φύση (μδ' 15—μγ' 57).

δ) Μορφὲς ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς ἐβραϊκῆς ἱστορίας, ἀπὸ τὸν Ἐνῶχ ὡς τὸν ἀρχιερεᾶ Σίμωνα, γιὰ τοῦ Ὁνία, ἀπ' ὅπου καὶ αἶνος στὸν Θεὸ καὶ τὴν πρόνοιά του (μδ'—ν').

ε) Ἐπίλογος (να'): Εὐχαριστία στὸν Ὑψιστο.

Συγγραφέα τοῦ σημειῶναι τὸ διδρίδι τὸν «Ἰησοῦν, υἱὸν Σειράχ, τὸν Ἱεροσολυμίτην» (να'). Χρονικὰ, προσέρχεται ἀπὸ τὰ λίγα πρὶν τὴν ἐπανάστασιν τῶν Μακκαδαίων χρόνιαν (ἀρχὲς Β' αἰ.).

Ὁ μεταφραστὴς, ἀρκετὰ δεξιότεχνος στὸν ἑλληνικὸ λόγον, ἀναφέρει προσημακὰ, ὅτι εἶναι ἔργονος τοῦ συγγραφέα. Φαίνεται πῶς θρῖσκόταν στὴν Αἴγυπτον ἀπὸ τὸ 132 π.Χ. Ἡ ἀπόδοσιν ἀντικαθιστὰ κατὰ μέγα μέρος τὸ ἐβραϊκὸ πρωτότυπον, ποὺ ἦταν χαμένο ἐπὶ αἰῶνας καὶ τέλος δρέθηκε σὲ κομμάτια.

Γιὰ τὴ διδασκτικὴ τῆς ἀξίας, ἡ «Σοφία Σειράχ» προβάλλεται σὰν ἓνα ἀπὸ τὰ πρὶ ἐνδιαφέροντα τμήματα τῆς ἰουδαϊκῆς Βίβλου. Μερικὲς φορὲς — ὑποστηρίζεται: — «προσεγγίζει τὸ ὕψος τῆς ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὀμιλίας τοῦ Κυρίου, π.χ. εἰς τὰ περὶ τῆς προσευχῆς πρὸς τὸν Θεὸν ὡς πρὸς πατέρα (κγ' 1, 4) καὶ δὴ καὶ πατέρα συγχωροῦντα τοὺς συγχωροῦντας τὸν πλησίον (κη' 1 - 7) κ.τ.τ.» (Π. Μπρατσιώτης).

Εἶναι πράγματι ἓνα ἀγνὰ θρησκευτικὸ ἔργο, ποὺ ὅμως τελεῖ κάτω ἀπὸ τὴν εὐδιάκριτη ἐπήρεια τοῦ ἑλληνιστικοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς ἐμπειρίας τοῦ, πιθανώτατα, κοσμογυρισμένου συγγραφέα.

Εἶναι ἐπίσης πλούσιο σὲ ἀριθμὸ καὶ ποικιλία διδαγμάτων. Ὁ ἀποσπασματικὸς χαρακτήρας τοῦ προδίδει τὸ ὅτι δὲν γράφηκε μονομιᾶς, ἀλλὰ περιστάσιακά.

Στοὺς Ἑβραίους, παρὰ τὴ θρησκευτικὴν του θέρμην καὶ τὴ θαθεῖα εὐσέβεια ποὺ τὸ διακρίνει, δὲν ἔγινε καθολικὰ ἀποδεκτό. Ἡ τάξις, γιὰ παράδειγμα, τῶν Φαρισαίων δὲν τὸ πλησίαζε.

Σταχυολογοῦμε μερικὰ ἀποφθέγματά του, μὲ μορφὴ γνωμικῶν, δεῖγμα λογοτεχνικοῦ ὕφους καὶ θεματολογικῆς ποικιλίας.

Ἡ θεία σοφία γίνεται κτῆμα μας μὲς ἀπὸ τὸ ἐνάρετο δῶμα: «Φύλαγε τίς θείας ἐντολὰς καὶ ὁ Κύριος θὰ σοῦ χορηγήσῃ τὴ σοφίαν» (α' 26). Εἶναι μιὰ ἀπόκτησις ἰσόβια: «Παιδί μου, ἀπὸ τὰ τρυφερά σου χρόνια διέλαξε τὴ θεία παιδείαν καὶ ὡς τὰ γεράματά σου θὰ δρίσκῃς τὴ σοφίαν. Σὰν ἐκείνον ποὺ ὀργώνει καὶ σπέρνει, πῆγαινε σ' αὐτὴ καὶ ἀνάμεινε τοὺς ἀγαθοὺς τῆς καρπὸς· γιατί, δουλεύοντάς τη, λίγο θὰ κοπιᾷς καὶ γρήγορα θὰ φᾶς ἀπὸ τὰ γεννήματά της» (στ' 18 - 19).

Γιὰ τὴ φιλία, ἓνα ἀπὸ τὰ γλυκύτερα δῶρα τῆς ζωῆς: «Μὴν παρατᾷς φίλον παλιόν, γιατί ὁ πρόσφατος δὲν τὸν φθάνει σὲ ἀξίαν· σὰν τὸ νέο κρασί εἶναι ὁ νέος φίλος· ἂν παλιώσῃ, γίνεται γλυκοπίοτος» (θ' 10).

(Συνεχίζεται)

ΤΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ (Β')

Τοῦ κ. Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

γ' — Τὸ λεγόμενο Τυπογραφεῖο τῆς «Ἱερᾶς Κοινότητος» (1930).

Ἀπαυτήσαμε τὸ Τυπογραφεῖο τῆς «Ἱερᾶς Κοινότητος» στὴν ἀναφορὰ τοῦ «Δελτίου Ἀγιορειτικῶν χειρογράφων» (1932) τοῦ μοναχοῦ - ἱατροῦ Ἀθανασίου (Σπυρίδωνος) Λαυριώτη (Καμπανίου). Πρόκειται γιὰ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 4 ἐκδόση τοῦ Τυπογραφείου αὐτοῦ, ποὺ ἀνῆκε στὸν μοναχὸ Νεκτάριο Κατσαρὸ καὶ στεγαζόταν ὡς τὴν Κατοχὴ στὸ λαυριώτικο κελλί Ἀγίου Ἀθανασίου τῶν Καρυῶν, στὰ δεξιὰ τοῦ Πρωτάτου. Ὅπως μὲ πληροφορεῖ ὁ ὁσιολογ. μοναχὸς Ἀνδρέας Θεοφιλόπουλος, ἡ ἐπονομασία «τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος» ἦταν εἰκονική. Μετὰ τὴν Κατοχὴ τὸ Τυπογραφεῖο μεταφέρθηκε στὸ σιμωνοπετρίτικο κελλί τοῦ Καλαθᾶ, ὅπου ὀρίσκαται ἀκόμη (διαλυμένο). Τὰ μουσικὰ στοιχεῖα του λέγεται ὅτι ἀγόρασε ὁ μουσικολόγος κ. Γρ. Στάθης. Τὸν μοναχὸ Νεκτάριο διαδέχθηκαν οἱ ὑποτακτικοὶ τοῦ Θεοφύλακτος καὶ Παντελεήμων Νανόπουλοι κατὰ σάρκα καὶ κατὰ πνεῦμα ἀδελφοί, ποὺ διατηροῦν τὸ κελλί (παλιὰ ρωσικὸ) τοῦ Ἀγ. Νικολάου στὴ Μονὴ τῶν Ἰδύρων (πληροφορία κ. Ἀθαν. Σακκαρέλλου ἢ Ἱ. Ἀθωνίτη).

Ἀργότερα τὸ Τυπογραφεῖο ἐπονομαζόταν «Καλλιτεχνικὸ Τυπογραφεῖο τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος Ἀγίου Ὁρους Ἀθῶ», ἐνῶ ὁ μοναχὸς Νεκτάριος Κατσαρὸς φερόταν ὡς

Ὁ ἀείμνηστος Ἀγιορείτης τυπογράφος Νεκτάριος Κατσαρὸς στὶς Καρυὲς ἀνάμεσα στοὺς ὑποτακτικούς του.

διευθυντῆς του (βλ. τὴν ὑπ' ἀριθμ. 30 ἐκδόση τοῦ Τυπογραφείου ποὺ ἀναφέρεται στὴν Πορταῖτισσα).

Τὸ Τυπογραφεῖο αὐτὸ ἐξέδιδε διδλία ἀγιορειτῶν μοναχῶν, καθὼς καὶ τῆς Ἱ. Κοινότητος, ὅπως εἶναι:

Υπ' ἀριθμ. 2: Ὁ καταστατικὸς χάρτης τοῦ Ἀγίου Ὁρους Ἀθῶ, τὸ πρῶτον ἐκδιδόμενον παρὰ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἀγίου Ὁρους Ἀθῶ (1931, σελ. 108).

Υπ' ἀριθμ. 4: Δελτίον Ἀγιορειτικῶν χειρογράφων, ἐκδιδόμενον ὑπὸ Ἀ θ α ν α σ ί ο υ ἢ Σ π υ ρ ί δ ω ν ο ς Λ α υ ρ ι ώ τ ο υ, ἱατροῦ, α' (1932, σελ. 32).

Υπ' ἀριθμ. 5: Ἀπομνημονεύματα τῆς εἰς Μυτιλήνην ἐξορίας τῶν Ἀγιορειτῶν πατέρων συμβάσης κατὰ τὸ ἔτος 1917 συγγραφέντα ὑπὸ Β α σ ι λ ε ί ο υ Π ρ ο - η γ ο υ μ ε ν ο υ Ἐ η ρ ο π ο τ α μ η ν ο Ὑ (1932, σελ. 77).

Υπ' ἀριθμ. 6: Ἀνωτέρα ἐπισκήσεις ἐπὶ τοῦ Ἀθῶ ἡτοί διηγήσεις περὶ τῶν ἁγίων καὶ θαυματουργῶν καὶ ἐν Ἀθῶ δοξασθεισῶν εἰκόνων τῆς Θεοτόκου καὶ ἄλλων ἁγίων αἷς προσετέθη σύντομος περιγραφή τῶν ἱερῶν Μονῶν καὶ σκητῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους ὑπὸ Π α ῖ σ ί ο υ μ ο ν α χ ο Ὑ ὀδοντιάτρον Ἀγιορείτου (1932, σελ. 226).

Υπ' ἀριθμ. 21: Πανηγυρικαὶ τελεταὶ τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Πρωτάτου ἐν Καρυαῖς τοῦ Ἀγίου Ὁρους ἡτοί ἡ πανηγυρική λειτουργία ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Πρωτάτου καὶ ἡ μεγαλοπρεπεστάτη λιτανεία τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνης τοῦ Ἀξιόν ἐστιν τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τῆς Διακαινησίμου ὑπὸ Σ ἄ β ε α μ ο ν α χ ο Ὑ Φ ι λ ο θ ε ῒ τ ο υ (1936, σελ. 57).

Υπ' ἀριθμ. 30: Ἡ πορταῖτισσα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Ἰδύρων. Α' Κανὼν παρακλητικός. Β' Ἱστορικόν. Γ' Μερικὰ θαύματα. Ἐκδίδεται νῦν τὸ πρῶτον ὑπὸ Ν ε κ τ α ρ ί ο υ Κ α τ σ α ρ ο Ὑ μ ο ν α χ ο Ὑ, διευθυντοῦ τοῦ Ἀγιορειτικοῦ Τυπογραφείου ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος (1952, σελ. 40).

(Γιὰ ὅλα αὐτὰ βλ. Κυριάκου Ντελόπουλου: Συμβολὴ στὴ διδλιογραφία τοῦ Ἀγίου Ὁρους, αὐτοτελεῖς ἐκδόσεις 1701 - 1971, Ἀθῆναι: 1971, σσ. 33, 34, 35, 37, 39).

Τὸ 1935 ὁ Νεκτάριος εἶχε ἐκδώσει καὶ ἀκολουθία τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτη, κτήτορα τῆς Μεγί-

στης Λαύρας (βλ. Μαμαλάκη: Τὸ "Ἅγιον Ὅρος" (Ἀθῶς) διὰ μέσου τῶν αἰώνων, Θεσσαλονίκη 1971, σελ. 207). Ἐξέδωσε ἐπίσης λειτουργικά καὶ πολλὰ μουσικά βιβλία («Καλλίφωνος Ἀηδὼν» κ.λπ.).

δ' — Ψευδώνυμα Τυπογραφεία.

Συχνὰ ἐκδίδονται βιβλία μὲ τελείως διαφορετικὸ τόπο ἐκδόσεως ἀπὸ ἐκεῖνον ὅπου βρίσκεται τὸ Τυπογραφεῖο ὅπου στοιχειοθετήθηκαν καὶ τυπώθηκαν γιὰ λόγους τοπικοῦς κ.λπ. Γι' αὐτὸ καὶ εἶναι παρακινδυνευμένη ἡ ἐξαγωγή συμπερασμάτων ὡς πρὸς τὴν ὑπαρξὴ Τυπογραφείων σὲ ἕναν τόπο ἀπὸ τὴν ἀναγραφὴ τοῦ σὲ ἕνα ἐξώφυλλο, ἂν δὲν ὑπάρχουν ἄλλα θετικότερα στοιχεῖα. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ περίπτωση τοῦ «Ἀσματος Πολεμιστηρίου τῶν ἐν Αἰγύπτῳ περὶ ἐλευθερίας μαχομένων Γραικῶν» τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραΐ, ποὺ φέρεται μάλιστα στὸ ἐξώφυλλο τυπωμένο «ἐν τῇ κατ' Αἰγύπτῳ ἐλληνικῇ τυπογραφίᾳ Αω (1800)» (βλ. Ἀπ. Β. Δασκαλάκη: Ὁ Ἀδαμαντίος Κοραΐς καὶ ἡ ἐλευθερία τῶν Ἑλλήνων, Ἀθήναι 1965, σελ. 674). Ὅπως εἶναι γνωστὸ, τὸ βιβλίο αὐτὸ ἔχει σίγουρα τυπωθῆ στὸ Παρίσι (Δασκαλάκη, ὅ.π. παρ., σελ. 113). Βλ. καὶ Εὐγενίου Μιχαηλίδου: Βιβλιογραφία τῶν Ἑλλήνων Αἰγυπτιωτῶν (1853 - 1966), Ἀλεξάνδρεια 1965 - 1966, σελ. 343). Ὑπῆρξαν, ὥστόσο, συγγραφεῖς ποὺ τελευταῖα ἀκόμη πληροφοροῦσαν τὸν ἀναγνώστη τους ὅτι τὸ ἄσμα «τυπώθηκε τὸ 1800» «ἐν τῇ κατ' Αἰγύπτῳ ἐλληνικῇ Τυπογραφίᾳ».

Ἐκδόθηκαν καὶ ἐκδίδονται παρὰ πολλὰ βιβλία μὲ τόπο ἐκδόσεως τὸ Ἅγιον Ὅρος, τυπωμένα ἄλλα στὴν Ἀθήναι καὶ ἄλλα στὴ Θεσσαλονίκη. Ὅρισμένα φέρουν διπλὸ τόπο ἐκδόσεως, π.χ. Ἅγιον Ὅρος - Θεσσαλονίκη ἢ Ἅγιον Ὅρος - Ἀθήναι, εἴτε μόνον τὸ Ἅγιον Ὅρος, δηλώνοντας ὅμως τὸ Τυπογραφεῖο, ὅπου ἐκδόθηκαν, π.χ. Ἡ Ἁγία Τριάς... Ἅγιο Ὅρος 1964, τυπωμένο στὴν Ἀθήναι ἀπὸ τὸν Α. Νικολαΐδου (βλ. βιβλιογραφία Ντελόπουλου, ὅ.π. παρ., σελ. 47). Ἐδῶ δὲν δημιουργεῖται κανένα πρόβλημα. Πρόβλημα ὑπάρχει μὲ τὰ βιβλία ποὺ δηλώνουν τόπο ἐκδόσεως τὸ Ἅγιον Ὅρος χωρὶς καμμιά ἄλλη διευκρίνιση, π.χ. Ἡ Πορταΐτισσα... Ἱερομονάχου Στεφάνου Κλήμη - Ἰδρυρίτου, Ἅγιον Ὅρος - Ἀθῶς 1961 (βλ. Ντελόπουλο, ὅ.π. παρ., σελ. 44). Ὅσα ἄλλα ὅμως στοιχεῖα γνωρίζομε καὶ ἡ τυπογραφικὴ ἐμφάνιση τῶν βιβλίων ἀποκλείουν τὴ λειτουργία ἄλλο Τυπογραφείου, ὅπως θὰ νόμιζε κανεὶς ἀπὸ τὴ βιβλιογραφικὴ τῆς ἐνδειξῆς. Σήμερα κυκλοφοροῦν πολλὰ τευχίδια μὲ χαίρετισμούς σὲ Ἁγίους κ.λπ. μὲ τὴν ἐνδειξὴ Ἅγιον Ὅρος, εἶναι τυπωμένα ἐκτὸς Ἁγίου Ὁρους. Ἔτσι κυκλοφοροῦν καὶ οἱ ἐκδόσεις τῶν ζηλωτῶν Ἀγιορειτῶν Πατέρων, ποὺ ἐπίσης ἐκδίδονται ἐκτὸς τοῦ Ὁρους.

Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 99

ἔκτιζε «καταγόνια τοῖς ξένοις τοῖς τε κατὰ πάροδον ἐπιφροϊτῶσι καὶ τοῖς θεραπειᾶς τινὸς διὰ τὴν ἀσθένειαν δεομένοις». ¹⁰ Καὶ ὁ Χρυσόστομος ἵδρυσεν «οἷ-
κους φιλοξένους καὶ φιλοχρίστους». ¹¹ Στὴν Ἀλεξάνδρεια ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων ἵδρυσεν πολλὰ ξενοδοχεῖα καὶ ἐξασφάλισε τὴ συντήρησίν τους παρέχοντας τὰ ἀναγκαῖα ὑλικά μέσα ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῆς Ἐκκλησίας. ¹²

Ἀληθινὰ κοσμήματα τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας εἶναι τὰ ποικίλα νοσοκομεῖα, ποὺ ἱδρύθηκαν στὶς διάφορες πόλεις τῆς. Ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων, ὁ ἅγιος Θεοδόσιος ἵδρυσαν πολλὰ νοσοκομεῖα. Καὶ οἱ βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ἵδρυσαν ἐπίσης πλείστα νοσοκομεῖα. Ὁ Ρωμανὸς ὁ Λεκαπηνός, λ.χ., «χάριν τῆς ψυχικῆς του σωτηρίας, ἵδρυσεν πολλὰ ἐνδιαίτηματα ἀρρωστούντων». ¹³ Καὶ στὰ μοναστήρια συχνὰ ἦταν προσηρτημένα νοσοκομεῖα, στὰ ὁποῖα τὸ ἱατρικὸ προσωπικὸ ἀπετελεῖτο πολλὲς φορὲς ἀπὸ μοναχοὺς. Ἀπ' τὰ νοσοκομεῖα τῶν μοναστηριῶν τοῦ Βυζαντίου ἀξιόλογο ὑπῆρξε τὸ νοσοκομεῖο τῆς Παναγίας τῆς Κοσμοσωτήρας στὴ Θράκη, ποὺ εἶχε 36 κλίνες καὶ ὑποδειγματικὸν κανονισμόν. Ὁ κανονισμὸς αὐτός, ποὺ ὑπάρχει στὸ διασωθέν τυπικὸ τῆς μονῆς, προνοεῖ λεπτομερῶς γιὰ τροφή, στρωμένους, ἐνδύματα, λουτρὰ κ.λπ. ¹⁴

10. Migne Ἐ.Π. 32, 488.

11. Φαίδωνος Κουκουλέ, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 133.

12. Βίος τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος (Analecta Bollandiana 45, 23, 13).

13. Φαίδωνος Κουκουλέ, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 142.

14. Αὐτόθι, σελ. 143. Εὐαγγέλου Θεοδώρου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 219 - 220.

Παρακαλοῦνται ὅσοι ἀποστέλλουν ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Θεολογία», «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος», νὰ σημειώνουν καὶ τὴν αἰτία τῆς ἀποστολῆς.

Γιὰ ὅ,τι ἀφορᾷ στὸν «ΕΦΗΜΕΡΙΟ» πρέπει νὰ ἀπευθύνεσθε στὴ Διεύθυνση τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὁδὸς Ἰωάννου Γεργαδίου 14, Ἀθήναι (140). Τηλ. 718.327.

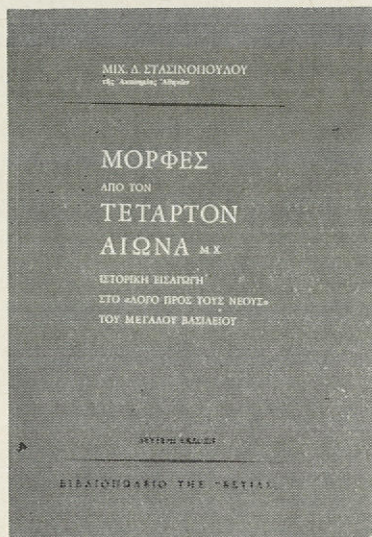
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΜΟΡΦΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ
ΤΕΤΑΡΤΟΝ ΑΙΩΝΑ μ.Χ.

Του Μιχ. Δ. Στασινοπούλου
της 'Ακαδημίας 'Αθηνών

Είναι γνωστά τὰ συναισθήματα της εὐθύνης, της αγάπης και τοῦ σεβασμοῦ ποὺ διακατέχουν τὸν κ. Στασινόπουλο κάθε φορὰ ποὺ καταπιάνεται μὲ τὰ καιρία, πνευματικὰ θέματά του, τὶς ἐρευνες, τὰ δοκίμια καὶ τὶς μελέτες του.

Κι αὐτὸ εἶναι ἓνα μόνιμο ἥθος τοῦ συγγραφέα καὶ ποιητῆ, ποὺ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ διαπρέπει σ' ὅλα τὰ εἶδη τοῦ γραπτοῦ λόγου. Γιατὶ ἔχει τὴν ἱκανότητα, μὲ τὴν εὐσυνειδησία του, νὰ ἀνακαλύπτει τὸ οὐσιώδες, τὸ ἀξιο νὰ προβληθῇ κι αὐτὸ νὰ τὸ παρουσιάξῃ ὕστερα μ' ἓνα μοναδικὸ τρόπο! Τέλεια προσωπικὸ καὶ τέλεια ἰσορροπημένο καὶ ἀρμονικόν.

Ξεχωριστὰ ὅμως, ὅταν πρόκειται γιὰ θέματα τῆς χριστιανικῆς Γραμματείας καὶ τῆς 'Ιστορίας τοῦ Πνεύματος, ὁ κ. Στασινόπουλος ἀναδείχεται τολμηρὸς καὶ πρωτότυπος σὲ

χειρισμούς, συγκρίσεις καὶ τοποθετήσεις προσώπων καὶ γεγονότων.

"Ετσι ἀκριβῶς, ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ τὶς «Μορφές ἀπὸ τὸν Τέταρτον αἰῶνα μ.Χ.».

Πρόκειται γιὰ ἓνα βιβλίο, ποὺ ὄχι μόνον σὲ μεταφέρει νοσταλγικά σ' ἓνα ἱστορικὸ παρελθόν, ποὺ τὸ πνευματικὸ ἥθος κι ἡ ἐλευθερία εἶχαν ἀγγίξει τὰ κράσπεδα τοῦ ὑποδείγματος, μὰ μὲ τὶς λεπτές του περιγραφὰς κι ἀναφορὰς σὲ χαρακτηρισμούς καὶ πρόσωπα, σὲ φωτίζει πλέρια πάνω σὲ βαθιὲς βιοματικές ἐμπειρίες.

Γιατὶ ὁ σ. εἶναι ἓνας πνευματικὸς ἄνθρωπος κι ὄχι μόνον λογοτέχνης, ἱστορικὸς. Ζεῖ καὶ καταξιώνει μέσα του τὰ ἰδανικά τῶν μορφῶν ποὺ περιγράφει καὶ καταγράφει. Κι ἔτσι μπορεῖ, πέρα ἀπὸ τὶς αἰσθητικὲς ἀναλύσεις καὶ τὶς μεταφράσεις, νὰ δίνει ὅλες ἐκεῖνες τὶς διαστάσεις τοῦ ἔργου ποὺ φτάνουν στὸ ἠθικὸ καὶ χριστιανικὸ δέον.

Γιὰ τοῦτο, μιλώντας ὁ σ. θαρρεῖς μὲ ἱερὸ πάθος, γιὰ τὶς χριστιανικὲς μορφές ποὺ διαπραγματεύεται κλείνει μὲ αὐτὰ τὰ λόγια: «Ἡ φωνή τους (χριστιανικὲς μορφές τοῦ 4ου μ.Χ. αἰῶνα) ἀντηχεῖ πάντα καὶ δονεῖ τοὺς ἀντίλαλους τοῦ ψυχικοῦ κόσμου. Εἶναι ἓνας ὕμνος καὶ ἓνα παράδειγμα. Ὑμνος πρὸς τὴν ἀρετή, τὴν ἀξιοπρέπεια καὶ τὴν πνευματικὴ ἀνεξαρτησία, καὶ παράδειγμα θυλικοῦ θάρρους καὶ ὑψηλοῦ ἥθους ὑπερηφάνων καὶ ἐλεύθερων ἀνθρώπων».

Βασικά τὸ βιβλίο αὐτὸ ἀναφέρεται στὶς δυὸ πολυδύναμες, ἁγίες μορφές τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ καὶ ἀξιολογεῖται σὲ μετάφραση καὶ σχολιασμό, μέρος ἀπὸ τὸ ἔργο τους.

Ἡ ἀναφορὰ στὸ βίο τους γίνεται μὲ ἀσυγκριτὴ λεπτότητα καὶ διάκριση. Οἱ χαρακτηρισμοὶ τοῦ σ. ἀποτελοῦν προσφορὰ στὴν 'Ιστορία.

Ἡ ὅλη δομὴ τοῦ ἔργου ποὺ χωρίζεται σὲ τρία μέρη δικαιώνει τὸν ἐπιστήμονα καὶ δάσκαλο κ. Στασι-

νόπουλο ποὺ γνωρίζει νὰ ἀναζητᾷ τὴν ἀλήθεια μὲ σύστημα καὶ πνευματικὴ προοπτικὴ.

Τὸ βιβλίο αὐτό, προβάλλει θαυμάσια τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς τοῦ 4ου αἰ., τοὺς παράλληλους βίους τῶν δύο ἁγίων καὶ τὸ λόγο τοῦ Μ. Βασιλείου (κείμενο, μετάφραση) «πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων» καὶ ἀποτελεῖ μιὰ οὐσιαστικὴ προσφορὰ τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «ΕΣΤΙΑΣ», στὴ Νεοελληνικὴ Γραμματεία, ποὺ εὐχόμεστε νὰ τὴν συνεχίσῃ.

ΔΗΜ. ΦΕΡΟΥΣΗΣ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΣΤΟΝ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Περιοδικὸ «ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ»

Ἐν ὄψει, στ' ἀλήθεια, Ἕλληνας, ποὺ νὰ μὴ συγκινεῖται στὰ τρίσβαθὰ του διαβάζοντας Παπαδιαμάντη ἢ ἀκούγοντας καὶ μελετώντας γι' αὐτόν;

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΣΤΟΝ
ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ: Δ. ΚΑΡΑΛΩΝ ΣΤΗΛΕ

Κάθε φορὰ ποὺ ἀκούμε τ' ὄνομα του ἢ χανόμεστε ἐκστατικοὶ στὸ ἴλαρὸ φῶς τῶν κειμένων του, ἐπικοινωνοῦμε μ' ὅ,τι σημαδεύει, μέσα

στοιχ. αιώνας, τη φυσιογνωμία μας: την 'Ορθοδοξία και τὸν Ἑλληνισμό. Εἶναι ὁ πρῶτος ἀνάμεσα στοὺς πρῶτους τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ὁ ἀγνός, ἀνάμεσα στοὺς ἀγνοῦς. «Ὁ Ντοστογιέφσκι τοῦ Νεοελληνισμού». Ὁ Ἅγιος τῆς νέας ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας, ὅπως χαρακτηρίστικα τὸν ὀνομάζει ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Πέτρος Χάρης. «Ὁ Ἅγιος τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων ἐροτάζεται τρεῖς φορές τὸ χρόνο: τὴν Πρωτοχρονιά, τὸ Πάσχα καὶ τὰ Χριστοῦγεννα».

Κρατώντας, λοιπόν, τώρα στὰ χέρια μας τὸ πλούσιο ἀφιέρωμα τῆς «Νέας Ἑστίας» — ἀνατύπωση τοῦ τεύχους τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1941, πραγματικὰ ἀναγαλλιάζει ἡ καρδιά μας!

Πρόκειται γιὰ μιὰ ὁλοκληρωμένη καὶ σὲ βάθος ἱστορικό, λογοτεχνικό, πνευματικὸ καὶ βιογραφικὸ, παρουσίαση τοῦ Παπαδιαμάντη.

Ὅχι μόνο τὰ ὀνόματα τῶν συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ ἡ ποιότητα τῶν κειμένων ἀποτελοῦν ἀναντίρρητη ἐγγύηση, γιὰ τὴ δουλειὰ ποὺ περικλείνεται στὶς 200 σελίδες τοῦ πολύτιμου αὐτοῦ τόμου.

Ἡ ζωὴ τοῦ Παπαδιαμάντη, τὸ ἔργο του, ἡ ἀποτίμηση τῆς προσφοράς του, σχόλια καὶ ἀναλύσεις αἰσθητικῆς, ἱστορικῆς προεκτάσεως τῆς ἀκτινοβολίας του, συνθέτουν τὸ περιεχόμενο τοῦ τόμου. Ζωντανὸ καὶ συναρπαστικό, ὅπως ἀκριβῶς εἶναι ἡ μορφή καὶ ἡ προσφορὰ τοῦ Ἀγίου τῆς Λογοτεχνίας μας, ποὺ δίκαια ὑποστηρίζουν μερικοὶ πὼς ἀποτελεῖ πρότυπο καὶ προσδοκία γιὰ ὅλους τοὺς Ἕλληνες.

Ξεχωριστὰ καὶ μὲ ἔμφαση τονίζεται ἡ θρησκευτικὴ τοῦ Παπαδιαμάντη ποὺ ἀποκαλύπτει μιλάει, ζεῖ καὶ κινεῖται γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ μέσα σ' Αὐτήν. Γιατὶ ὁ ναός, τὸ καντήλι, τὸ λιθάνι, τὸ κερί ἀποτελοῦν τὸ φυσικὸ κλίμα του. Τὸν τόπο ἐμπνεύσης καὶ στοχασμοῦ.

Ἐξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ὁ Παπαδιαμάντης χάνει τὰ νερά του! Νοιώθει ξένος, ἀποκομμένος ἀπὸ τὶς ρίζες καὶ τὸ φυσικὸ του περιβάλλον.

Στὸ τέλος τῆς ἐκδόσεως καὶ πάλι ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Π. Χάρης ἀποτιμώντας συμπερασματικὰ τὴ μορφή καὶ τὸ ἔργο τοῦ Παπαδιαμάντη, γράφει στὸ ἄρθρο του μὲ τίτλο: «Υστερὰ ἀπὸ τριάντα χρόνια»:

«α. Ἐδῶσε τὸν Ἕλληνα στὴν πῶς ἀπροσποίητη ἔκφρασή του. Κι ἀπὸ τὴν πλευρὰ αὐτῆ, τὸ ἔργο του... ἔχει τὴν ἀξία ἱστορικῆς μαρτυρίας...

β. Ἐδειξε στὸν πεζὸ μας λόγο τὸ δρόμο τῆς ἀληθινῆς δημιουργίας, ποὺ εἶναι ἡ πορεία τοῦ λυρικοῦ ἀνθρώπου...

γ. Καλεῖ πενήντα χρόνια κάθε Ἕλληνα νὰ τοῦ χαρίσῃ μιὰ αἰσθητικὴ χαρὰ... Ἡ προσφορὰ αὐτῆ εἶναι τὸ καλύτερο καὶ τὸ χρησιμώτερο ποὺ μπορεῖ νὰ δώσῃ ἓνας πνευματικὸς ἀνθρώπος».

Τὸ ἀφιέρωμα τῆς «ΝΕΑΣ ΕΣΤΙΑΣ» καλύπτει ὅλες τὶς πτυχὲς τῆς ἁγίας μορφῆς τοῦ Παπαδιαμάντη καὶ ἡ ἐντρυφήση σ' αὐτὸ ἀποτελεῖ, στ' ἀλήθεια ἀναφυχή καὶ κίνητρο στοχασμοῦ στὸ λειμῶνα τῆς νεώτερης, πνευματικῆς μας κληρονομιάς.

ΔΗΜ. ΦΕΡΟΥΣΗΣ

ΟΔΗΓΟΣ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΟΥ

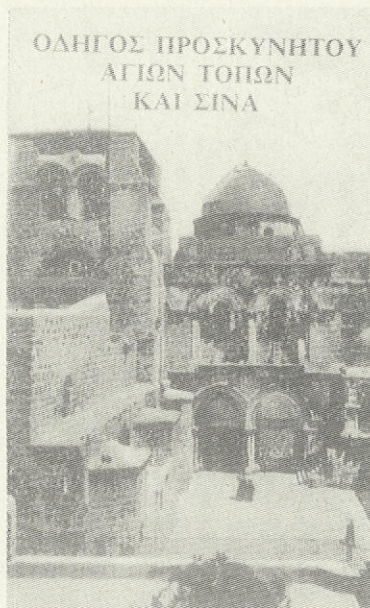
ΑΓΙΩΝ ΤΟΠΩΝ

ΚΑΙ ΣΙΝΑ

Τοῦ Ν. Θ. Μπουγάτσου

Κάτι πῶς πολὺ ἀπὸ χρῆσιμο εἶναι τὸ νέο βιβλίον «Ὁδηγὸς προσκυνητοῦ Ἀγίων Τόπων καὶ Σινᾶ» τοῦ θεολόγου κ. Ν. Θ. Μπουγάτσου.

Κομψό, πλήρες, πρωτότυπο καὶ καλογραμμένο ἀποτελεῖ ἀπαραίτητο καὶ ἀσφαλὲς ἐγχειρίδιο, γιὰ κάθε

χριστιανὸ καὶ μὴ, ποὺ θέλει νὰ ἐπισκεφθεῖ τοὺς τόπους, ὅπου ἀμετάβλητα διατηροῦνται μέσα στοὺς αἰῶνες τὰ «δῆματα» τοῦ Θεανθρώπου - Ἰησοῦ.

Στὶς 160 σελίδες τοῦ περιλαμβανόμενου σχεδία, χάρτες, φωτογραφίες, νοῦμερα, χρονολογίες καὶ ἱστορικὰ στοιχεῖα, ποὺ κατατοπίζουν τὸν προσκυνητὴ καὶ τοῦ ἐπιτρέπουν ἔτσι νὰ βιώνει πραγματικὰ ὅλη τὴ θρησκευτικὴ πρόκληση ποὺ ἀκτινοβολοῦν τὰ προσκυνήματα αὐτά.

Οἱ χρήσιμες πληροφορίες καὶ οἱ ἱστορικῆς, ἀρχαιολογικῆς, γεωγραφικῆς καὶ θρησκευτικῆς γνώσεις ποὺ παραθέτει ὁ κ. Μπουγάτσος, ἀποκαλύπτουν ὅλο τὸ φάσμα τῶν γεγονότων ποὺ ἔλαβε χώρα τὴ δεδομένη ἐκείνη ἱστορικὴ περίοδο στὴν Παλαιστίνη.

Ὁ κ. Μπουγάτσος τὰ τελευταῖα χρόνια μᾶς ἐντυπωσιάζει μὲ τὶς ἀλλεπάλληλες ἐκδόσεις σπουδαίων ἔργων, ὅπως εἶναι «Ἡ κοινωνικὴ διδασκαλία Ἑλλήνων Πατέρων», ἐκδοσὴ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Μὲ ὅ,τι ἀσχολεῖται τὸ ἐξαντλεῖ ὑπεύθυνα καὶ εὐσυνείδητα, ἀκόμα καὶ ἂν αὐτὸ εἶναι ἓνας ὀδηγὸς προσκυνητοῦ, ποὺ ὅμως καλεῖται σωστά, ὑπεύθυνα, συστηματικὰ νὰ ἐνημερώσῃ τὸν ἀναγνώστη πάνω στὰ ζητήματα τῆς πίστεώς του.

Καὶ ὁ σ. τὸ καταφέρει μὲ τὸ βιβλίον τοῦ αὐτοῦ. Γιατὶ ὁ «Ὁδηγὸς προσκυνητοῦ Ἀγίων Τόπων καὶ Σινᾶ», εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα καὶ πληρέστερα ποὺ ἔχουν κυκλοφορήσει ἕως τώρα στὸν τομέα αὐτό.

Πέρα ὅμως ἀπὸ τὴν συγκεκριμένη χρησιμότητά του ἀποτελεῖ καὶ ἐγχειρίδιο πλήρους κατατοπισμοῦ καὶ γιὰ κείνους τοὺς χριστιανούς, ποὺ κι ἂν δὲν ταξιδεύουν στοὺς Ἀγίους Τόπους, ἐπιθυμοῦν ὥστόσο νὰ ἔχουν μιὰ ὑπεύθυνα ἐνημέρωση στὸ θέμα αὐτό. Πληροφοροῦνται ὅλα τὰ βασικὰ στοιχεῖα, γιὰ τὰ προσκυνήματα καὶ γεύονται καὶ κείνοι τὴν ὁμορφιὰ καὶ τὴ θρησκευτικὴ ἐνδὸς πνευματικοῦ Ὀδοιπορικοῦ ἀπὸ τὰ πῶς συγκλονιστικὰ ποὺ μπορεῖ νὰ κάνει ἓνας χριστιανὸς στὴ ζωὴ του.

ΡΥΘΜΙΣΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

Με την υπ' αρ. Β2)60)3)636 απόφαση του υφυπουργού Κοινωνικών Υπηρεσιών που δημοσιεύθηκε στο υπ' αρ. 244)Β')23.4.81 φύλλο της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως, τροποποιήθηκαν ώρισμένες διατάξεις του Καταστατικού του TAKE. Με τις νέες ρυθμίσεις:

● Οί συντάξεις που άπονemήθηκαν από 1.7.68 έως 31.12.80 άναπροσαρμόζονται, από 1ης Ιανουαρίου 1981, σε ποσοστό 80ο)ο του συνταξίμου μισθοού της 31.12.80 της μισθολογικής κατηγορίας στην όποία άνήκε κάθε συνταξιούχος κατά την έξοδό του από την ύπηρεσία. Ως συντάξιμος θεωρείται ό βασικός μισθός με τό επίδομα πενταετιών.

● Οί συντάξεις τών διαβαθμισθέντων συνταξιούχων άναπροσαρμόζονται, από 1ης Ιανουαρίου 1981, σε ποσοστό 80ο)ο του συνταξίμου μισθοού της βαθμολογικής κλίμακος στην όποία διαβαθμίσθηκε κάθε συνταξιούχος (κατά την 31.12.80). Ως συντάξιμος θεωρείται καί στην περίπτωση αύτή ό βασικός μισθός με τό επίδομα πενταετιών.

Με την ίδια έξ άλλου απόφαση στους συνταξιούχους του TAKE «άμέσους ή έμέσους χορηγείται από 1.1.81 οικογενειακόν επίδομα εις ποσοστόν 10ο)ο διό την σύζυγον καί 5ο)ο δι' έκαστον τέκνον, υπό τας προϋποθέσεις υπό τας όποιας χορηγείται τουτο έκάστοτε εις τούς δημοσίους υπαλλήλους».

ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΝΟΥΣ

Με την υπ' αρ. Β2)60)3)304 έξ άλλου απόφασή του ό υφυπουργός κ. Γερ. Αποστολάτος (ΦΕΚ 185 Β' της 31.3.81) σύμφωνα καί με τη γνώμη του Διοικ. Συμβουλίου του TAKE, τροποποίησε τη διάταξη του έδαφίου α' της παρ. 2 του άρθρου 18 του Καταστατικού ως εξής:

«Ο συντάξιμος μισθός τών έφημερίων καί διακόνων τών μισθοδοτούμένων υπό του Δημοσίου, τών έξερχομένων της ύπηρεσίας από 1ης Ιανουαρίου 1981 καί έφεξης, λαμβάνεται ποσοστόν 80ο)ο τών άποδοχών ενεργείας των, ως τοιούτων λογιζομένων του βασικού μισθοού της βαθμολογικής βαθμίδος εις ήν άνήκουσιν ούτοι κατά την έξοδόν των εκ της ύπηρεσίας, καί του καταβαλλομένου χρονοεπιδόματος» (επίδόματος πενταετιών)».

Με την ίδια απόφαση παρέχεται στο Διοικ. Συμβούλιο ή δυνατότητα να άναθέτη σε ειδικό Άναλογιστή τη σύνταξη αναλογιστικής μελέ-

της, «όσάκις κρίνει τουτο άναγκαίον, έν όψει αύξήσεως ή άναπροσαρμογής τών συντάξεων ή άλλης παροχής».

ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ

Αύξάνονται άναδρομικά, από 1ης Ιανουαρίου 1981, κατά ποσοστό 11ο)ο οί συντάξεις του TAKE που άπονemήθηκαν μέχρι 31.12.79 τών συνταξιούχων ειδικών κατηγοριών (ψαλτών, διακόνων ιδρυματικών, δικηγόρων κ.λπ.), οί όποιοι συνταξιοδοτήθηκαν βάσει του Κανονισμού Σύνταξεων του Ταμείου. Επίσης, κατά τό ίδιο ποσοστό, αύξάνονται καί τά άνώτατα όρια συμμετοχής στίς συντάξεις του Ν.Δ. 4202)61.

Έξ άλλου ως κατώτατο όριο τών καταβαλλομένων από τό TAKE συντάξεων, για όλους άνεξαίρετως τούς συνταξιούχους του, όρίσθηκε τό ποσό τών 7.500 δρχ., από 1ης Ιανουαρίου 1981.

Η απόφαση που ρυθμίζει τά άνωτέρω δημοσιεύθηκε ήδη στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 244)Β')23.4.81).

Στό έξής δέν θα διακόπτεται ή σύνταξη που καταβάλλονταν στα άγαμα τέκνα ή τις άδελφές θανόντων ήσφαλισμένων του TAKE. Θα έξακολουθή ή καταβολή της υπό την προϋπόθεση τά τέκνα ή τά άδελφια του θανόντος να είναι άνίκανα «προς πάσαν βιοποριστικήν εργασία» καί δέν λαμβάνουν σύνταξη από άλλη πηγή, άνώτερη από τό κατώτατο όριο συντάξεως του TAKE, ή να σπουδάζουν (μέχρι 24 έτών).

Ειδικά για τις άγαμες ή διαζευγμένες θυγατέρες ή άδελφές ή σύνταξη έπαναχορηγείται ή χορηγείται για πρώτη φορά μετά τη συμπλήρωση του 55ου έτους της ηλικίας των, υπό ώρισμένες προϋποθέσεις. Τό όριο προσαυξάνεται στο 60ό έτος από 1.1.82 καί στο 65ο από 1.1.85. Τά άνωτέρω ρυθμίζει ό Νόμος 1140)1981 (ΦΕΚ 68 Α')20.3.81).

ΝΕΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ ΤΟΥ TAKE

— Παπαδόπουλος Άριστιδής, Ιερεύς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 28, σύνταξη 10.907, εφάπαξ 355.727.

— Κωστόπουλος Βασίλ. Ιερεύς, Δ)7, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 16.524, εφάπαξ 338.808.

— Χαρίτος Χρήστος, Ιερεύς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 33, σύνταξη 15.481, εφάπαξ 343.318.

— Κύρκος Άνδρέας, Ιερεύς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 29, σύνταξη 11.611, εφάπαξ 303.725.

— Σπανός Γεώργιος, Ιερεύς, Β)4, έτη ύπηρεσίας 33, σύνταξη 18.522, εφάπαξ 357.422.

— Αρθανίτης Άθανάσιος, Ιερεύς, Δ)7, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 16.524, εφάπαξ 338.808.

— Παπαβασιλείου Ηλίας, Ιερεύς, Δ)7, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 16.524, εφάπαξ 335.558.

— Τσιπός Βασίλειος, Ιερεύς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 17.592, εφάπαξ 351.073.

— Κιούση Αικατερίνη, πρεσβυτ., Δ)7, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 8.262, εφάπαξ 343.553.

— Παπαστεργίου Κων. Ιερεύς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 17.592, εφάπαξ 355.094.

— Στεργίου Δημήτριος, Ιερεύς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 17.592, εφάπαξ 351.022.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ